

DE INWILLIGING VAN HET VERBOND DER GENADE

Het persoonlijk verbondmaken met God toegelicht uit: "Eens Christens groot Interest";
waarbij gevoegd de verbonden van Thomas Boston.

De verbondsinwilliging beschreven door Lambertus Myseras en Petrus Immens.

2^e brochure in de serie: Het genadeverbond

INHOUD

VOORWOORD

HOOFDSTUK 1

De 'covenanters'
Persoonlijke verbonden van Thomas Boston
Citaat uit: *Eens Christens groot Interest*

HOOFDSTUK 2

L. Myseras over het (schriftelijk) verbondmaken
Petrus Immens over de inwilliging van het verbond.

Literatuuroverzicht

VOORWOORD

"Wat is de mens, dat Gij zijner gedenkt, en de zoon des mensen dat Gij hem bezoekt", roept David vol verwondering en aanbidding uit, in Psalm 8:5. Hij looft de Heere omdat Hij Zichzelf heeft geopenbaard in de schepping, als de grote, almachtige en wijze God. De hemel en aarde zijn vervuld met Gods werken. Bovendien heeft de Heere de mens geschapen als een pronkjuweel van de schepping. Hij stelde Adam tot koning over de aarde.

Maar die liefdeband tussen de mens en Zijn Schepper is doorgesneden. De mens is nu geen koning meer, maar een slaaf van de satan, van zijn zonden en ongerechtigheden. Zijn domein is een zondige wereld. En zijn toekomst is de eeuwige rampzaligheid. God is nu zijn rechtvaardige Rechter geworden. Zijn vonnis is gevelde. O ontzaglijk, die verloren toestand waar wij van nature in liggen!

Maar eeuwig wonder! David mag roemen dat Die heilige en zalige God nu weer zijn getrouwe VERBONDSGOD is geworden. Nooit kan David, of kunnen Gods kinderen uit die eeuwige, zalige liefde van God vallen. Wie kan het wonder van eeuwige liefde begrijpen? In Adam is de mens valbaar geschapen. Hij is herstelbaar gevallen. Maar in Christus wordt hij onvalbaar hersteld. Maar buiten Christus is de mens -na zijn dood-onherstelbaar verloren. Wordt voor hem, die iets van dat wonder van genade mag leren kennen, het genadeverbond niet boven alles dierbaar? Hoe nodig is het dan om daarin opgenomen te worden. Hoe wordt een zondaar daarin opgenomen? Van Gods kant door de levendmakende Geest. Van de kant van een mens door het geloof in Christus. Dat geloof in Christus komt onder andere tot uiting door een verbondsinwilliging.

In de vorige brochure: *Het genadeverbond*, etc. is er ruim aandacht gegeven aan diverse aspecten van het genadeverbond en aan de onderscheiden dogmatische begrippen. In deze brochure wordt de dogmatiek zo weinig mogelijk aangestipt, maar valt de volle nadruk op de beleving, op de inwilliging van het genadeverbond. Tot groot verdriet moeten we constateren dat dit onderwerp van de verbondsinwilliging bijna onbekend is geworden. Terwijl toch ieder die de Heere vreest in meer of minder mate kennis heeft aan het inwilligen van het genadeverbond.

Ook wordt ruime aandacht gegeven aan de *schriftelijke* verbondsinwilliging. Duizenden kinderen Gods zijn ons hierin voorgegaan. Vooral in Schotland zijn er velen die een schriftelijke verbondsinwilliging hebben nagelaten. Maar ook Nederlanders hebben hetzelfde gedaan. Het heeft me getroffen dat juist enkele maanden geleden mij een verbondsinwilliging onder ogen kwam van Zacharias Verhage, molenaar te Meliskerke. Geboren te Westkapelle 10 april 1817 en overleden te Meliskerke, 18 juni 1887.

Nu, om het grote belang van de verbondsinwilliging onder aandacht te brengen heb ik enkele voorbeelden uit Schotland beschreven en enkele citaten van Nederlandse schrijvers.

De Heere, de getrouwe VERBONDSGOD, stortte over ons Zijn Geest uit om onze diep verloren toestand te leren kennen, opdat er plaats mag komen voor de kennis van het genadeverbond en de Verbondsmiddelaar. Het kan niet anders zijn of de vrucht die hiervan in de ziel beleefd wordt, is *een hartelijke inwilliging van het genadeverbond*. En als wij dat op een plechtige wijze mondeling en schriftelijk mogen doen zal het ons een vaste troost geven en een sterke grondslag in het geloof. Want daardoor rusten wij niet op ons verbond, of op onze verbondsinwilliging, maar op Gods trouwverbond. En dan zal onze ontrouw en ons verbreken van het verbond, de trouw van een genadig VERBONDSGOD nooit en te nimmer verbreken. En daarvoor zal de Drie-enige Verbondsgod alle lof en eer toegebracht worden, in de zalige eeuwigheid.

Middelburg, oktober 2000.

Copyright Willem Westerbeke.

HOOFDSTUK 1

De 'covenanters

Door de Engelse, en vooral door de Schotse 'oude schrijvers' wordt dikwijls geschreven over het verbondmaken met de Heere. Het Engelse woord '*covenant*', betekent '*verbond*'. '*Covenanters*' zijn verbondmakers. De naam '*Covenanters*' komt dikwijls voor in de kerkgeschiedenis van Schotland.

Er zijn op verschillende plaatsen en op onderscheidene tijden in Engeland en Schotland verbonden gemaakt door kleinere groepen, die zichzelf verbonden, Gods Woord te verdedigen tegen de heersende dwalingen. Reeds in de tijd van John Knox werd door een groot getal van degenen, die de waarheid aanhingen, een verbond gemaakt om in de vreze des Heeren te leven en Zijn Woord te bewaren en te verdedigen.

'*Covenanters*' worden vooral degenen genoemd die in Schotland, een plechtig Nationaal Verbond hebben opgesteld, het ondertekend en gezworen hebben om God te dienen en de waarheid te verdedigen. Dit Nationaal Verbond was van buitengewone betekenis. Koning Charles I wilde in Schotland een godsdienst opdringen, die half Rooms was. De Schotten weigerden zich daaraan te onderwerpen. Hoe konden zij leerstellingen aanvaarden die regelrecht streden tegen Gods Woord?

De kerk in Schotland wilde een Banier oprichten als een richtlijn voor haar leden en als een getuigenis voor de wereld. Dit werd gedaan in het opstellen van het "Nationaal Verbond". Het opstellen van het document werd toevertrouwd aan Alexander Henderson en Johnston. Henderson was standvastig in de vreze Gods en vurig voor het geloof.

Het volgende gedeelte geeft iets uit de hoofdinhoud weer:

"In de kennis en het bewustzijn van onze plicht jegens God, de koning en het volk, zonder enig werelds inzicht of aards belang, in zover dit kan samengaan met de menselijke zwakheid, wensende een meerdere mate van genade van God tot dat einde; beloven en zweren wij bij de grote Naam van de Heere onze God, te volharden in de belijdenis en de gehoorzaamheid van gezegde godsdienst; en dat wij dezelve zullen verdedigen en dat wij zullen weerstaan alle tegengestelde dwalingen en vervalsingen, overeenkomstig onze roeping, tot het uiterste van die macht, die God in onze handen heeft gesteld, alle de dagen onzes levens (...)

Met hetzelfde hart verklaren wij voor God en mensen, dat wij geen voornemen of verlangen hebben iets te ondernemen, dat zou mogen leiden tot oneer van God of tot vermindering van des konings gratie en gezag. Maar integendeel: wij beloven en zweren, dat wij tot het uiterste van onze macht, met ons vermogen en met ons leven, instaan voor de verdediging van de persoon en het gezag van onzen geëerbiedigde koning, in de verdediging en het bewaren van voorzegde ware godsdienst, vrijheden en wetten van 't koninkrijk; alsook tot de wederzijdse verdediging en bijstand van een ieder onder ons jegens elkander, om dezelfde oorzaak, het handhaven van de ware godsdienst (...).

Op 28 februari 1638, werd het Verbond in Greyfriars Kerk in Edinburg neergelegd opdat het zou worden ondertekend. Na het gebed door Henderson, werd een algemene uitnodiging gedaan, het stuk te ondertekenen. De hele gemeente drong naar voren. Er

was een heilige aandrang om het Verbond te ondertekenen. Johnston van Warriston vertelt van een aangrijpend toneel in de kerk in Edinburg. *"Rijk en arm zwoeren met opgeheven handen in de naam van de levende God, trouw te zullen zijn aan het Verbond. De Geest des Heeren vervulde het huis des gebeds, wekte de genegenheden op, deed de harten smelten bij mannen en vrouwen, edelen en onedelen, zodat zij geruime tijd stil stonden met hunne handen uitgebreid tot God, totdat Henry Rollock, nauwelijks in staat zijnde te spreken, God aanriep en allen samenbond in hemels gebed en lof."*

Kopieën van het Verbond werden over het gehele land verspreid en werden met heilige ijver en grote vreugde getekend. De historieschrijvers zeggen dat mag worden aangenomen dat het grootste gedeelte van het Schotse volk hun handtekening heeft geplaatst. Het ondertekenen was méér dan het eenvoudig zetten van zijn naam. Velen doopten de pen in hun eigen bloed en voegden bij hun naam de woorden: *"Tot in de dood"*.

John Livingstone schrijft: *"Ik was tegenwoordig te Lanark en op verschillende andere plaatsen, toen op de Sabbat, na de voormiddagpredikatie, het Verbond werd gelezen en bezworen en ik moet verklaren, dat ik nooit eerder zulke bewegingen van Gods Geest zag. Ik heb meer dan duizend mensen gezien, allen gewillig samengekomen, tegelijk hunne handen opheffende, terwijl hun ogen springaders van tranen waren"*.

Het Nationaal Verbond was niet alleen een onderlinge belofte van trouw, om elkaar te ondersteunen in de verdediging van de zuivere godsdienst, maar het was vooral een Verbond met God, om Hem alleen te vreezen en trouw te blijven.

Een bijbels voorbeeld van een Nationaal Verbond vond plaats onder koning Josia, beschreven in 2 Kon. 23:3: *"De Koning nu stond aan den pilaar en maakte een verbond voor des HEEREN aangezicht om den HEERE na te wandelen, en Zijn geboden en Zijn getuigenissen en Zijn inzettingen met ganser harte en met ganser ziele te houden, bevestigende de woorden dezes verbonds, die in dit boek geschreven zijn. En het ganse volk stond in dit verbond"*.

De uitkomst heeft bewezen dat het een werk Gods in Schotland was. Het is wel op de proef gesteld door vele vervolgingen. Vele Schotten waren bereid voor de Naam van Christus te lijden en te sterven. De prediking over het verbondmaken met de Heere droeg rijke vrucht onder het volk. Een groot aantal leden van de kerk en kinderen Gods maakten óók een persoonlijk verbond, wat door velen schriftelijk werd vastgelegd.

Van de vele nagelaten verbondsinwillingen volgt hier slecht één voorbeeld, nl. Thomas Boston.

Persoonlijke verbonden van Thomas Boston

Hieronder volgen enkele persoonlijk verbonden met God, beschreven door Thomas Boston. Het geeft tegelijk een inzicht dat de verborgenheid van het Evangelie aan hem tragsgewijs geopenbaard werd.

Thomas Boston werd geboren op 17 maart 1676 te Duns in Schotland. Hij overleed 20 mei 1732. Boston heeft 3 schriftelijke Verbondsinswillingen nagelaten. Ook van zijn vrouw, Katharine en zijn jongste zoon, Thomas, zijn verbondsinswillingen met God bekend. Boston werd op 21 september 1699 bevestigd als predikant.

Op 14 augustus 1699 hield Boston een vastendag. Iets wat hij dikwijls deed. Tevoren had hij al twee belijdenissen van zonden geschreven, die hij eerst overlas. Opnieuw beleed hij zijn zonden voor God. Daarna schreef hij het volgend verbond:

"Ik, Thomas Boston, prediker van het evangelie van Christus, (...) vernieuw mijn verbond met God en verbind mij op dit ogenblik plechtig aan de Heere en geef mij, mijn ziel, lichaam en tijdelijke zorgen zonder enige reserve aan de Heere Jezus Christus over. Ik geef hier mijn vrijwillige toestemming aan de voorwaarden van het verbond, zoals in de Heilige Schrift, het Woord der waarheid, neergelegd en neem aan en ontvang met hart en ziel, Christus in al Zijn ambten, als mijn Profeet om mij te leren, in het besluit en verbintenis om Hem in Zijn kracht te volgen, dat is om ernaar te streven om Zijn onderwijzingen na te volgen; ik neem Hem aan als mijn Priester, door Zijn dood en verdiensten alleen verlost te worden, om mijn eigen gerechtigheid als wegwerpelijke vodden en maanstonde kleden te verwerpen, om alleen tevreden te zijn om met Zijn gerechtigheid bekleed te worden en geheel op vrije genade te leven; ik neem Hem aan als mijn Advocaat en Voorspraak bij de Vader en tenslotte neem ik Hem aan als mijn Koning, om in mij te regeren en over mij te heersen, om alle andere heren te verwerpen, hetzij de zonde of mijzelf, in het bijzonder mijn hoofdafgod (...)"

Thomas Boston.

In het geloof zong hij daarna uit Psalm 16. "De Heere is het Deel mijner erve en mijns bekens; Gij onderhoudt mijn lot", Psalm 16:5.

Dit persoonlijk verbond met God heb ik geschreven en met mijn hand ondertekend op 25 maart van het jaar 1700, als volgt:

"Ik, Thomas Boston, bedienaar van het Woord Gods te Simprin; voor zoveel ik enigermate gevoelig ben van mijn snode, afschuwelijke en menigvuldige afwijkingen van de Heere, sedert de tijd dat ik met God in een verbond kwam; en inzonderheid, gedurende enige tijd, voortdurend verkeerd hebbende in een dodige en slaperige gesteldheid, om welke reden en andere oorzaken die ik elders heb genoemd, ik deze dag afzonder tot vasten en bidden. En daar ik mij geroepen voel mijn verbond met God te vernieuwen, om het doel van de oefening van deze dag te bereiken, en mijn ziel meer aan God verbonden te krijgen, om te worstelen door de moeilijkheden tussen mij en de hemel, blijf ik trouw, zoals ik in het gebed deed en het nu met mijn hand schrijf, aan al mijn vorige verbonden en verbintnissen, om des Heeren Jezus Christus te zijn. Bijzonder dat geschreven en ondertekende verbond op 14 Augustus 1699.

En nu onderwerp ik mij met mijn gehele hart en ziel, en geef mijzelf over en al mijn lichamelijke en geestelijke belangen, aan Christus, Hem aannemende met hart en ziel op deze eigen voorwaarden en geen andere, waarop Hij wordt aangeboden in het evangelie; besluitende en mij verbindende, in Zijn kracht, Hem om Zijn waarheden aan te kleven, zolang als ik leef, welk gevaar er ook aan verbonden zij. Zoals ik heb voorgenomen en hierbij voorneem, mij plechtig toe te vertrouwen en te onderwerpen aan dezelfde Heere Christus en dat ik mijzelf heb overgegeven de Zijne voor eeuwig te zijn.

Ik onderteken dit voor de Heere, de Kenner der harten, met alle gewilligheid, de 25ste dag van maart, jaar 1700."

Thomas Boston.

Ruim 29 jaar later voelde Boston zich gedrongen om zijn verbond met de Heere te vernieuwen. Hij was verzwakt en voelde aan dat hij misschien niet zo lang meer zou leven.

"Op dinsdag de 2^e december hield ik een vastendag in het verborgen, om mij voor te bereiden voor mijn dood." Na gebeden te hebben las hij zijn 2 voorgaande verbonden. Hij erkende dat zijn inzicht in het Genadeverbond toen nog duister was, maar de inhoud en de bedoeling ervan had God aangenomen, daarom wilde hij nu een nieuw verbond maken.

Afschrift van mijn persoonlijk verbond met God, dinsdag 2 december 1729.

"O Heere, de God en Vader van onze Heere Jezus Christus, ik belijd met mijn hart, dat ik van nature een verloren en verdorven zondaar ben, geheel bedorven en liggende onder de vloek in Adam, door de verbreking van het verbond der werken. Ik heb mijzelf meer en meer het verderf waardig gemaakt door mijn ontelbare dadelijke overtredingen, waardoor mijn hele leven op deze dag in mijn ogen schijnt te zijn een hoop van ijdelheid, zonde en dwaasheid. Ik ben ten volle overtuigd en belijd met mijn hart, dat ik volkomen onbekwaam ben mijzelf te helpen, geheel of gedeeltelijk, uit deze afgrond van zonde en ellende, waarin ik ben gedompeld. En dat het buiten het bereik van de gehele schepping ligt mij daaruit te helpen. Zo moet ik onvermijdelijk voor eeuwig omkomen, indien Uw eigen sterke hand zich niet opmaakt tot mijn hulp.

Doch naar ik weet, is er een verbond der genade, tot leven en zaligheid voor verloren zondaars, opgericht tussen U en Uw eigen Zoon, de Heere Jezus Christus, als tweede Adam. Daarin hebt Gij beloofd, op voorwaarde van Zijn vervulling van alle gerechtigheid, welke nu is volbracht, in Zijn volmaakt heilige geboorte, in Zijn volmaakt rechtvaardig leven en in Zijn volkomen voldoening aan de gerechtigheid door Zijn dood en lijden, dat Gij hun God wilt zijn en zij Uw volk zullen zijn, om hen te heiligen en voor eeuwig gelukkig te maken. En dat dit verbond in Christus, Die het Hoofd daarvan is, aan mij wordt aangeboden en voorgesteld, in Uw Evangelie en Gij roept daarin deel te nemen in Hem.

Daarom (getrouw blijvende aan mijn vroeger aannemen en vastgrijpen daarvan, zoals ik verklaard heb voor U, hetzij in woord of geschrift, zonder opzettelijke dwaling daarin of zonder bekend bedrog) op volmacht van of gehoorzaamheid aan Uw gebod en roeping, aanvaard ik, in mijzelf zijnde een arme, omkomende zondaar en waard om verloren te gaan, dit verbond opnieuw tot leven en zaligheid voor mij; gelovende in de naam van Christus en Die gekruisigd, het Hoofd daarvan, aangeboden en voorgesteld aan mij, als de grote Hogepriester, Die door Zijns Zelfs offerande heeft verzoening

gedaan, het rantsoen betaald en een eeuwige gerechtigheid voor arme zondaars heeft aangebracht. Ik geloof Zijn woord der genade tot mij en vertrouw daarom op Hem, dat Hij met Zijn gerechtigheid de mijne wil zijn, en dat in en door Hem, God mijn God wil zijn en ik één van Zijn volk zal zijn, om mij heilig en voor eeuwig gelukzalig te maken.

O mijn God, ik berust door Uw genade in dat verbond, als al mijn heil en al mijn verlangen, met mijn gehele hart en ziel. De vleesgeworden Zoon is mijn enige Priester, mijn Borg, mijn Middelaar en mijn Verlosser; en in Hem, de Vader mijn Vader; de Heilige Geest mijn Heiligmaker; God in Christus mijn God. Ik geef mijzelf aan Hem over, ziel en lichaam, om te worden behouden door Zijn bloed alleen. Ik verwerp alle vertrouwen in mijn eigen gerechtigheid, daden en lijden, met mijn gehele hart en ziel. Hij is mijn Hoofd en Man. Ik ben de Zijne alleen, geheel en voor eeuwig, om te leven door Hem, tot Hem en voor Hem. Ik neem Hem aan tot mijn enige Profeet, Godsspraak en Leidsman, mij zelf geheel aan Hem overgevend, om geleerd, geleid en bestuurd te worden in alle dingen, door Zijn Woord en Geest, en ik laat mijn eigen wijsheid en de wijsheid van de wereld varen. Hij is, met toestemming van mijn hart, mijn enigste Koning en Heere. Ik geef mijzelf geheel aan Hem over, om door Hem gered te worden, door de kracht van Zijn machtige hand, van zonde, dood, de duivel en van deze tegenwoordige boze wereld, om Hem altijd te dienen en te worden geregeerd naar de wil van Zijn gebod, als zijnde mijn plicht en door de wil van Zijn voorzienigheid, als zijnde mijn lot. Ik ben met mijn gehele hart gewillig (Heere, Gij weet het) om afscheid te nemen en afstand te doen van iedere bekende zonde, lust of afgod, en inzonderheid van die zonde, die mij lichtelijk omringt; alsook van mijn eigen dwaze wil en alle andere heren buiten hem, zonder voorbehoud en zonder uitzondering van enig kruis.

Ik verklaar plechtig, voor Uw oog, o Heere, dat ik door genade gewillig ben, dat aan mij ontdekt worde en als ze aan mij ontdekt worden, afscheid te nemen van alle zonden in mij, die ik niet weet; en dat vrees en afkerigheid des harten, vermengd met dit mijn aannemen van Uw verbond, iets is wat ik niet goedkeur, en dat ik evenwel uitzie om door U daarin aangenomen te worden, in de Geliefde, Uw enige Zoon en mijn Zaligmaker, Die mij reinigt van deze, met alle mijn andere zonden, door Zijn dierbaar bloed.

Laat het aangetekend worden in de hemel, o Heere, en laat het bed waarop ik leun, het getimmerte, de stenen en alle andere dingen die mij hier in mijn studeervertrek omringen, getuigenis afleggen, dat ik, ofschoon meest onwaardig, op deze 2^e dag van december, in het jaar 1729, heb aanvaard en ben gekomen in Uw verbond der genade, mij aangeboden en voorgesteld in Uw Evangelie, voor tijd en eeuwigheid; en dat Gij mijn God zijt in het wezen van dit verbond en ik ben één van Uw volk, van nu aan tot in eeuwigheid.

Thomas Boston."

Het vasten en bidden, waarmee hij zich op die dag bezig hield, vergde veel van zijn lichaam. Hij raakte uitgeput en moest tijdig stoppen. Hij vervolgde zijn werk 2 dagen later.

Donderdagmorgen, 7 december 1729 stond ik 's morgens vroeg op. Ik spreidde het verbond dat ik geschreven en met mijn hand ondertekend had uit, voor het aangezicht des Heeren. Na belijdenis gedaan te hebben van mijn zonden, betuigde ik plechtig mijn trouw aan het verbond en ik vernieuwde het. In de belijdenis van zonden ontving ik zulk een inzicht in ieder tijdperk van mijn leven, dat elk afzonderlijk mij vernederde in het

stof. Het wekte verwondering in mij over de goedheid en verdraagzaamheid Gods, dat ik niet afgesneden was in het ene tijdperk vóórdát het andere begon. Het begon met het herdenken van mijn kindsheid, waaruit ik mij sommige uitbrekingen van mijn verdorven natuur herinnerde, tegelijk met de ijdelheid van die tijd.

'Daarna kwam ik tot het verbond en ik noemde de bijzonderheden van het aanbod van het Verbond door God aan mij gedaan, in Zijn eigen uitdrukkelijke woorden: *"Ik zal met u een eeuwig verbond maken en u geven de gewisse weldadigheden Davids"* (Jes. 55:3); *"Dit is het verbond...: Ik zal Mijn wetten in hun verstand in schrijven"* (Heb. 8:10 Engelse vertaling); *"Ik zal u Mij ondertrouwen in eeuwigheid"* (Hos. 2:18); *"Alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft"* (Joh. 3:16); *"En die wil, die neme het water des levens om niet"* (Openb. 22:17). Ik pleitte dat deze woorden Zijn eigen waren, die Hij niet kon verloochenen. Ik betuigde mijn trouw en legde mijn hand op het verbond, zoals ik eerder gedaan had. En toen ik zo klaar de zaak tussen God en mij zag voltrekken, kon ik pleiten en zien, dat, krachtens het verbond, op scheiding van mijn ziel van mijn lichaam, mijn ziel door de engelen in Abrahams schoot zou worden gedragen. Mijn dood lichaam zou dan in het graf worden neergelegd en daarin blijven om op de laatste dag met mijn ziel verenigd, op te staan. En mijn tong en hart stemden samen toe, dat dit mijn verdorven lichaam, dat het beeld draagt van de eerste Adam, levenloos gelaten zou worden en in het graf gelegd, daar nog meer weerzinwekkend zou worden, totdat het tot stof zal weerkeren; maar zó dat krachtens het verbond uit hetzelfde stof het opnieuw gevormd en klaar gemaakt zal worden naar het beeld van de tweede Adam, gelijkvormig aan Zijn verheerlijkt lichaam.

Opstaande van het gebed, vervuld met vreugde in het geloof, zong ik met een juichend hart Psalm 16:5 tot het einde.

*God is mijn erfdeel en het deel mijns bekers
Het lot dat op mij gevallen is onderhoudt Gij alleen.'*

Vervolgens somt Boston 7 bewijzen op als vaste kenmerken dat zijn ziel in de hemelse heerlijkheid zal opgenomen worden, als zijn stof in de aarde rusten zal. Zijn vrouw en kinderen geeft hij geheel aan de Heere over. Daarna draagt hij 2 knechten op aan zijn God. Toen het donker werd nam hij een kandelaar en zong de 23^{ste} psalm, *'met een weinigje verstaan ervan, met troost en bemoediging.'*

'De Heere is mijn Herder, mij zal niets ontbreken. Hij verkwikt mijn ziel; Hij leidt mij in het spoor der gerechtigheid om Zijns Naams wil. Al ging ik ook in een dal der schaduw des doods, ik zou geen kwaad vrezen, want Gij zijt met mij; Uw stok en Uw staf, die vertroosten mij.'

Overgenomen uit: **Eens Christens groot Interest**, hertaald uit:
 The Christian's Great Interest, by the late Rev. William Guthrie, minister of the Gospel,
 Fensick, with a memoir of the author.

William Guthrie, 1620-1665, was een Schots predikant. Hij is in ons land bekend geworden door zijn boek: Eens Christens groot interest, vertaald door Jac. Koelman, predikant te Sluis. Een boekje wat door de grootste Godgeleerden zeer geprezen werd en wonderlijk gezegend is, volgens John Howie, in zijn boek Schotse geloofshelden. Het boekje bestaat uit 2 delen. Het eerste deel is een toetsteen van ons aandeel aan Christus. Guthrie beschrijft een groot aantal kenmerken van genade waarin iemand kan weten of hij deel heeft aan Christus. Het tweede deel beschrijft de weg om tot genade te komen voor hen die (nog) geen deel aan Christus hebben. Voor hen die van harte naar Hem uitgaan, maar met veel twijfelingen vervuld worden, geeft Guthrie het advies om een persoonlijk verbond met de Heere te maken.

Dit kan gebeuren in een plechtige, mondelinge onderhandeling met de Heere op een vastgestelde tijd. Het is raadzaam om dit schriftelijk vast te leggen, om er des te meer zeker van te zijn dat het in oprechtheid gebeurt.

Met het doel over dit persoonlijk verbond met de Heere ernstig na te denken en het in oprechtheid te maken, volgt hier een gedeelte uit het 2^e deel.

Twijfelingen omtrent zijn zalig deel in het verbond worden beantwoord.

Als ik hoor wat het geloof is, denk ik soms dat ik het heb; want ik kan zeggen, in zover ik weet, van harte instem met de weg om zondaars zalig te maken door Christus Jezus. Mijn hart gaat naar Hem uit, het legt zich op Hem neer als een voldoening-gevende Schat, en ik neem met blijdschap God aan als mijn God in Christus. Maar dikwijls trek ik in twijfel of ik dit wel waarlijk gedaan heb, en zo word ik de meeste tijd twijfelende en slingerend gehouden of ik wel geloof en op zaligmakende wijze in het verbond met God gekomen ben.

Antwoord. Het is velen eigen, wiens harten naar Christus in het evangelie zijn uitgegaan en die Hem ontvangen hebben, dat ze het later weer in twijfel trekken. Daarom wil ik een goede raad geven als een voorname hulp, om de ziel vast te maken en staande te houden in haar geloof en aandeel aan God. En dat is, *dat men niet alleen van harte God aanneemt in Christus, gelijk gezegd is, maar ook dat men het uitdrukkelijk en met besliste woorden doe en met een levende stem en plechtig met Christus Jezus, om op die wijze Gods aanbieding door Hem aan te nemen en een verbond met God maken.* En dit kan door Gods zegen niet weinig toebrengen tot bevestiging omtrent hun zaligmakend deel aan God.

Eer ik regelrecht spreek van *dit uitdrukkelijk verbond maken met God*, wil ik deze weinige dingen voorop stellen.

1. Ik bedoel hier niet een verbond maken met God wat wezenlijk onderscheiden is van het verbond tussen God en de zichtbare gemeente, zoals de Heere dat voorhoudt in Zijn geopenbaard Woord. Ook bedoel ik niet een verbondmaking, die wezenlijk onderscheiden is van de onderhandeling des harten met God in Christus, waarvan tevoren gesproken is. Het is hetzelfde verbond. Het verschil ligt alleen in een bijzondere omstandigheid, namelijk in een formele uitdrukking van de zaak, waarin het hart tevoren bezig was.

2. Ik sta toe, dat dit uitdrukkelijke verbondmaken en onderhandelen met God niet volstrekt nodig is tot de zaligheid van de mens. Want als iemand hartelijk en oprecht God aanneemt, zoals Hij Zich aanbiedt in het Evangelie, dan is daardoor zijn ziel en zijn staat verzekerd volgens de Schrift, ofschoon hij geen woord met zijn mond voortbrengt. Maar dit formeel mondeling verbondmaken met God, is zeer nuttig tot bevestiging van iemands staat en tot meerder troost in het vasthouden van zijn aandeel aan Christus Jezus.
3. Dat uitdrukkelijk en mondeling verbondmaken met God is van geen waarde tenzij daarbij een oprechte en hartelijke aanneming van God in Christus komt. Want zonder dit is het maar een ontheiliging van de naam des Heeren en een bespottung Gods in Zijn aangezicht, als men zo *'tot Hem nadert met de lippen terwijl het hart zich verre van Hem houdt'*.
4. Ik geef toe, dat zowel de inwendige als de mondelinge onderhandeling met God iemands genadestaat hem niet zó bekend zal maken, dat hij dan boven alle twijfel verheven is zonder dat de Geest Zijn getuigenis daarbij voegt, waardoor wij weten de dingen die ons van God geschonken zijn. Echter brengt die uitdrukkelijke onderhandeling met God, vergezeld met de inwendige aanneming van God in Christus, veel toe om iemand te verzekeren dat er een gezette onderhandeling plaats vindt tussen hem en God. Ook is het dienstig om veel ongegronde achterdocht en tegenwerpingen af te weren van een twijfelachtig hart en gemoed, dat gewoon is, het ene uur onbeschaamd te loochenen wat in het voorgaande uur verricht en beleden werd. Dit uitdrukkelijk verbondmaken is een acte van hetgeen tussen God en de ziel is gepasseerd; en zo heeft het zijn voordeel tot versterking van het geloof.

Wat nu het formele verbondmaken zelf betreft, wij zullen er deze vier dingen van tonen:

1^e . Dat het een zeer deugdelijke praktijk is.

2^e . Wat tot voorbereiding geëist wordt van hen die zo met God onderhandelen.

3^e . Hoe men die plicht moet uitvoeren.

4^e . Wat daarop behoort te volgen.

1. Dat het een deugdelijke praktijk en een betamelijke plicht is, formeel en met woorden een verbond met God te maken, blijkt hieruit:

- a. In veel teksten van de Schrift, als we letten op hetgeen ze kunnen betekenen volgens de samenhang en de leer des geloofs, heeft God dat bevolen en het Zijn volk als een plicht opgelegd, Jes. 44:5: *"Deze zal zeggen: Ik ben des Heeren"*. Jes. 45:24: *Men zal van Mij zeggen: "Gewisselijk, in den Heere zijn gerechtigheden en sterkte."* Jer. 3:4: *"Zult gij niet van nu af tot Mij roepen: Mijn Vader, Gij zijt de leidsman mijner jeugd!"* Zach. 13:9: *"En het zal zeggen: De Heere is mijn God."* Hos. 2:15: *"Gij zult mij noemen mijn Man"*; en in veel teksten meer. Nu, als God het zo duidelijk aan de mensen geopenbaard heeft in Zijn Woord, kunnen wij overtuigd zijn, dat het een praktijk is die God heeft toegestaan, goedkeurt en Hem behaagt.
- b. Het is ook de beproefde praktijk van de bijbelheiligen geweest die zich in die plicht geoefend hebben, waarop zij na die plichtsbetrachting veel troost gevonden hebben. David zei dikwijls uitdrukkelijk tot God, dat Hij zijn God en zijn Deel was, en dat hij Zijn knecht was. Thomas wilde daarmede zijn deel aan Christus buiten twijfel stellen, Joh. 20:28. Ja, ik zeg, de heiligen werden zeer gerust gesteld in de herdenking dat dit tussen God en hun ziel had plaats gevonden. *Gij zult mij leiden door Uw raad, en daarna zult gij mij in heerlijkheid opnemen*, Ps. 73:25. *Tot U riep ik, o Heere; ik zeide: Gij zijt mijn Toevlucht, mijn Deel in het land der levenden*, Ps. 142:6. Dikwijls komen wij dit in het Hooglied tegen. Nu, als die achtenswaardige

mannen Gods zoveel rust en vergenoeging in die plicht gevonden hebben, zouden wij dan, onder het Nieuwe Testament, die zo'n ruime toegang geschonken zijn en het sap van de Olijfboom deelachtig zijn; zouden wij dan, zeg ik, nalatig zijn in deze Gode behaaglijke methode van gemeenschap met God te oefenen? Als wij die 'wolk van getuigen' trachten na te volgen in andere dingen, zoals geloof, ijver, lijdzaamheid enz., laat ons hen ook hierin navolgen.

- c. Wat wij nu behandelen is een zaak van het grootste belang wat er in de hele wereld bestaat, *het is het leven van onze ziel*, Deut. 32:47. O, daar men in alle andere grote zaken tracht te handelen met bijzondere uitdrukkingen en volle overtuiging, omdat het belangrijke zaken zijn, zal men dan niet veel meer in deze zaak, die van het allergrootste belang is met beslistheid en formeel handelen? Ik verwonder mij, dat velen het niet alleen mondeling nalaten het uit te drukken, maar dat ze het ook niet zweren, en niet *met hun hand ondertekenen* en niet alles doen om zekerheid te krijgen dat God in Christus voor hen is en dat zij Gods eigendom zijn, zoals de Schrift garandeert. *Deze zal zeggen: Ik ben des Heeren; en die zal zich noemen met de naam van Jacob; en gene zal met zijn hand schrijven: Ik ben des Heeren, en zich toenoemen met de naam van Israël*, Jes. 44:5.
- d. Dit kan ook een gewichtig argument zijn om aan te dringen om op deze wijze een verbond met God te maken, namelijk dat een aandeel aan Christus, ware en oprechte onderhandeling met Hem een zaak is, die volgens de ondervinding van de heiligen zeer dikwijls betwist en aangevallen wordt. Daarom is het nodig om het op alle manieren die wij kunnen, hetzij met gedachten, woorden of daden, de zaak vast en zeker te maken.
- e. Dit kan ook aangevoerd worden om het als een plicht aan te dringen, dat God zo formeel, uitdrukkelijk, onderscheiden en naar recht handelt (om zo te spreken) in het hele werk van 's mensen zaligheid, namelijk: Christus moet een nabestaande Bloedvriend worden, Wie het recht van lossing toekomt; Hij moet verkoren zijn, geroepen, gevolmachtigd en gezonden worden. Het verbond wordt plechtig gesloten tussen de Vader en de Zoon; de Vader ontvangt betaling en voldoening, en Hij geeft formele en uitdrukkelijke kwijtschelding. Zou de Heere nu zo duidelijk en volkomen alles afhandelen, in ieder deel van Zijn werk en zal ons deel daarvan bestaan in een verwarde gedachte? Zullen wij als stomme dieren voor Hem zijn? Als er een huwelijk gesloten wordt tussen man en vrouw, men zou het niet als voldoende beschouwen, al had de vrouw in haar *hart* de toestemming gegeven, wat ook aan haar man bekend was, als zij die toestemming nooit met een enkel woord uitgedrukt had, als ze daartoe in de gelegenheid was. Nu, dit verbond tussen God en de mens wordt in de Schrift voorgesteld als een huwelijk tussen man en vrouw. *En Ik zal u Mij ondertrouwen in eeuwigheid, ja, Ik zal u Mij ondertrouwen in gerechtigheid en in gericht, en in goedertierenheid en in barmhartigheden. En Ik zal u Mij ondertrouwen in geloof; en gij zult den HEERE kennen*, Hos. 2:17-18; *Want ik ben ijverig over u met een ijver Gods; want ik heb ulieden toebereid, om u als een reine maagd aan één Man voor te stellen, namelijk aan Christus*, 2 Kor. 11:2; en vooral in het Hooglied. De Heere gebruikt gelijkenissen om aan te tonen wat Zijn bedoeling. En zeker, dit is een eerste vereiste in een huwelijk, dat de vrouw een uitdrukkelijke en hoorbare toestemming geeft. De man zegt: *Ik neem u tot mijn wettige vrouw en beloof een getrouw man te zullen zijn*. De vrouw is aan de andere kant gehouden te zeggen: *Zo neem ik u tot mijn wettige man en beloof mijn trouw en onderdanigheid*. Zo is het ook in het geestelijk verbond. De Heere zegt: *Ik ondertrouw u Mij in getrouwheid, en gij zult Mij noemen: Ishbi, mijn man*, Hos. 2:15 en 18. *Ik zal voor u zijn als een Hoofd en Man, indien gij niet voor een ander wilt zijn*, Hos. 3:3. De

mens behoort te antwoorden: *Amen; het zij zo. Gij zult mijn God zijn, mijn Hoofd, mijn Heere; ik zal en wil de Uwe zijn en voor geen ander*, Hoogl. 6:3. En zo wordt het maken van dit verbond genoemd: *een geven van de hand aan de Heere*, zoals men leest in 2 Kron. 30:8. Dat geeft een zeer uitdrukkelijke, formele en stellige onderhandeling met God te kennen.

Wij besluiten dus, dat het verbondmaken met God een plicht is die op ons rust en een goedgekeurde praktijk is, nodig tot geruststelling van ons gemoed, tot meerdere troost door ons zijn in het verbond, en tot een meerdere beantwoording aan Gods neerbuigende aanbidding in die grote en voorname belofte: *Ik zal uw God zijn en gij zult Mijn volk zijn*.

En niet alleen mogen en behoren de mensen aldus uitdrukkelijk God in Christus aan te nemen tot bevestiging van hun staat, maar zij mogen ook op sommige tijden deze woordelijke onderhandeling met God hernieuwen. Inzonderheid als zij door verzoeken aan het twijfelen geraakt zijn, of zij wel ooit waarlijk en oprecht het verbond met God gemaakt hebben. Nu, zoals zij dan nieuwe geloofsdaden moeten oefenen, Christus omhelzen als hun dierbaar Deel en Schat, is het bijzonder nuttig, indien er enige twijfel hieromtrent overblijft, dat zij dat verschil beslissen met een levende stem en met een uitgedrukt en beslist woord; en dat zij van de Heere en *tot de Heere zeggen, dat Hij hun Toevlucht en hun Deel is*, Ps. 142:6. Wij weten dat de heiligen zo gedaan hebben en wij mogen hen hierin navolgen, vooral in de volgende gevallen:

1. In tijden van grote afwijking was het volk gewoon het verbond met God te hernieuwen, en zo behoren wij ook te doen. Onze harten behoren naar Christus uit te gaan in de beloften van verzoening met God. Want Hij is in alle opzichten onze Vrede en onze Voorspraak, en wij zijn gehouden Hem als zodanig te beschouwen als wij overtreden, 1 Joh. 2:1. *Mijn kinderkens, ik schrijf u deze dingen opdat gij niet zondigt. En indien iemand gezondigd heeft, wij hebben een Voorspraak bij den Vader, Jezus Christus, den Rechtvaardige*. En wij behoren dit met net zoveel woorden uit te drukken, zoals de heiligen gedaan hebben in hun formele verbondsvernieuwingen.
2. Als de gelovigen in gevaar of in moeilijkheden verkeren, hetzij die aanwezig zijn, of dat zij die zien aankomen, dan zou het goed zijn hun harten tot God te verheffen en hun gehechtheid aan Hem uit te drukken om hun eigen hart te verzekeren. Wij lezen dat Jozua zo deed toen hij met het volk zich ging vestigen in het land Kanaän, temidden van de verzoeken, Jozua 24. David deed ook zo in zijn benauwdheden. *Wees mij genadig, o God. Wees mij genadig, want mijn ziel vertrouwt op U, en ik neem mijn toevlucht onder der schaduw Uwer vleugelen, totdat de verdervingen zullen voorbij zijn gegaan*, Ps. 57:2.
3. Als de gelovigen menen, dat God verre van hen is en hun ziel in dorheid en verval is, dan is het veiligst Christus hartelijk aan te nemen en Hem door het geloof opnieuw te omhelzen tot geruststelling van hun ziel. Bovendien zou het goed zijn het buiten twijfel te stellen door de zaak formeel vast te leggen. Dit is de beste weg om sap te trekken uit de Wortel Christus, tot herstelling van de ziel en tot bevestiging van hun hart voor Hem. De bruid in het Hooglied van Salomo deed ook zo, verklarende haar deel aan Christus, hoewel ze zelf in zo'n lage staat was, maar dat ze Hem belijdt en erkent als haar Beminde, Hoogl. 5:4, 5, 6 en 8.

4. Bij het vieren van 's Heeren avondmaal behoren de mensen God in Christus in hun hart aan te nemen en het openlijk te tonen. Want dat is een liefdemaaltijd, waar wij komen om *inwendig* en *openlijk* een plechtige belijdenis te doen dat wij God in Christus hebben aangenomen, terwijl wij er het zegel van ontvangen. Het is dus betamelijk dat we op die tijd hart en tong in beweging brengen, om onze belijdenis te beantwoorden en op te volgen, erkennende dat God onze God is en dat wij onszelf aan Hem overgeven.

Wij willen des Heeren volk niet bepalen aan tijden of gelegenheden tot vervulling van deze plicht. De Heere binde dit op hun hart naar Zijn welgevallen. Alleen bestaat er het gevaar, dat door die gedurige herhaling van die verbondsonderhandeling met God, dit uit gewoonte gaat gebeuren. Daarom is het niet zo goed, dat men telkens weer uitvoerig het *formele* verbondmaken vernieuwt, maar dat men liever aan God verklaart dat men zich aan het verbond wil houden, het staande wil houden, het nooit wil herroepen en dat men gelijk erkent dat men aanspraak maakt op God in Christus, als hun God. En dit mogen zij altijd doen in hun toenadering tot Hem. Dit is waarschijnlijk de zaak die de vromen in de Schrift hebben bedoeld in hun menigvuldige praktijk als zij hun eigendom aan God verklaarden als *hun God en hun Deel*. En het is het beste dat gelovigen in hun hele wandel hun hart bij het werk houden, door God in Christus aan te kleven. Want het leven dat wij in het vlees leven, behoorde te zijn door het geloof in de Zoon van God, Gal. 2:20.

2. Wat tot voorbereiding geëist wordt van hen die zo formeel met God onderhandelen.

Behalve hetgeen wij tevoren genoemd hebben over het persoonlijk aannemen van Christus, zeggen wij dit nog: a. dat men weten moet, dat die handeling van God toegestaan en goedgekeurd is, zoals wij tevoren toonden; want indien dit ontbreekt, zo kan men het niet doen in het geloof, en dan zal het hem tot zonde zijn, Rom. 14:23. b. Dat men er zich voor moet inspannen om zijn hart tot die zaak te verheffen, opdat hij zijn tong niet tot een leugenaar make. Want het is een grote bespottung van God tot Hem te naderen met de lippen, terwijl het hart ver van Hem is, Jes. 29:13.

3^e. Hoe men die plicht moet uitvoeren.

Wat verder in dit uitdrukkelijk en *mondeling* verbondmaken met God is aan te merken, is de manier hoe het gedaan en uitgevoerd moet worden. Bij hetgeen tevoren gezegd is over het *innerlijk* aannemen van Christus, voeg ik dit nog:

- a. Men behoort dit te doen met vertrouwen; niet alleen gelovende, dat men hiermee zijn plicht betracht, maar ook dat God in Christus Jezus het arme onvolmaakte werk van de mens wil aannemen. Want Hij neemt een mens aan naar hetgeen hij heeft, indien er volvaardigheid des gemoeds is, 2 Kor. 8:12. Twee penningen zijn aangenaam, omdat het heel de leeftocht van een arme vrouw is, Marc. 12:44. Ja, indien het kan bereikt worden, behoorde men te geloven, dat de uitkomst van die onderhandeling troostrijk en in alles wèl zal zijn. En dat God, Die voor alles instaat in het verbond (sinds hij de mens tot die gelukkige keus gewillig maakte), alles in hem zal voortbrengen en volmaken wat voor hem nuttig is. *Want Hij is getrouw, Die het beloofd heeft, Die het ook doen zal*, 1 Thess. 5:24. Als dit vertrouwen ontbreekt, gebeurt het werk met veel vrees en wantrouwen, zo niet erger. En dan zal het veeleer verontrustend werken.
- b. Het behoort heilig te geschieden. Het wordt genoemd: *een heilig verbond*, Luc. 1:72. En Hand. 13:14: *De weldadigheden van David, die getrouw zijn; of, die heilig zijn*. Daarom is het ook nodig dat deze formele onderhandeling met God niet zo haastig

en in het voorbijgaan geschiedt, maar het dient in onderscheiden bijzondere toenaderingen voor de Heere uitgesproken te worden, Ps. 142:6. Het is betamelijk dat in zo'n groot werk enige tijd wordt afgezonderd voor belijdenis en smeking tot God. Ja, iemand die zo onderhandelt met God, behoort er ook naar te staan om een diep gevoel van Gods grootheid en soevereiniteit te krijgen, zoals David, 2 Sam. 7:22, *Daarom zijt Gij groot, HEERE God! Want er is niemand gelijk Gij, en er is geen God dan alleen Gij, naar alles, wat wij met onze oren gehoord hebben*; ziende dat God Zich zo neerbuigt om Zich met de dingen op aarde in te laten, hoewel Hij in de hemel woont. En die hoge en heilige gedachten van God moeten samengaan met lage en verootmoedigende gedachten van zichzelf, omdat Hij ons toelaat tot Zijn hoge waardigheid, evenals in 2 Sam. 7:18. Het is geen kleine zaak, met de grote God des hemels en met Zijn Zoon Christus in huwelijksonderhandeling te komen, zoals David sprak, toen koning Saul hem zijn dochter aanbood, 1 Sam. 18:23.

- c. Verder dient men zich bijzonder in acht te nemen en de wacht te houden, dat het hart zich geestelijk houdt in het onderhandelen met God. Er is een grote reden om die plicht op een heilige wijze te verrichten, omdat wij geneigd zijn onszelf te vergeten en de Heere voor te stellen volgens onze eigen inbeelding; en vleselijk werkzaam te worden, omdat het een huwelijksonderhandeling is die voorgesteld wordt in al de gewone uitdrukkingen van de liefde, zoals blijkt uit het Hooglied van Salomo, Jesaja 62:5 en Zefanja 3:17.

4^e . Wat daarop behoort te volgen.

Het vierde waarover wij een woord moeten spreken is, wat er op zo'n woordelijke, formele verbondmaking behoort te volgen. Behalve de vereniging en gemeenschap met God in Christus die op het geloven volgt, zeg ik dat dit op het plechtig verbondmaken met God behoort te volgen:

- a. dat men vanaf die tijd bijzonder zorgvuldig is om nabij God te blijven in zijn hele wandel. Want als iemand daarna iets onbetamelijks doet, heeft hij met bedrog zijn woord aan God gegeven, wat zijn consciëntie diep zal doorwonden en een strik voor hem zal zijn. Als iemand daarna God vergeet en zich voorneemt naar eigen zin te leven, -terwijl hij zichzelf niet meer toebehoort, omdat hij zijn mond tegen de Heere geopend heeft-, deze 'doet onderzoek na gedane beloften en verslindt het heilige', Spreuk. 20:25.
- b. Hij die zo met God onderhandelt, behoort die beslissing en dat besluit dat hij gemaakt heeft, vast te houden. Want het is een schande voor de mens, die met zijn hart de Heere heeft aangenomen en die het mondeling zo plechtig heeft bevestigd, zichzelf weer tegen te spreken en iets tegenstrijdigs in zich toe te laten. Hij behoort het staande te houden tegen iedere vijand.

Laat mij u dan bidden, die bevestiging wenst in de zaak van uw deel aan God, dat gij met alle gepastheid enige tijd afzondert tot het gebed, en dat gij dan uw hart tracht te bewerken tot ernst, genegenheid en geloof in deze plicht om met God een verbond te maken. En dat u met Hem onderhandelt in uitdrukkelijke woorden, op de volgende wijze:

O Heere! ik ben van nature een verloren en gevallen schepsel en door ontelbare dadelijke zonden, die ik voor U, in het bijzonder deze dag belijd. En hoewel ik, geboren binnen de zichtbare kerk, van de moederschoot af in het verbond met U geweest ben en het zegel daarvan in de doop ontvangen heb, heb ik toch een

lange tijd geleefd zonder God in de wereld, ongevoelig en onwetende omtrent mijn plicht die uit dat verbond voortvloeit.

Maar Gij hebt mij eindelijk ontdekt aan mijn ellendige staat en die op mijn hart gebonden. En Gij hebt aan mijn hart geopenbaard de volkomen verlossing, die Gij teweeggebracht hebt door Christus Jezus, Hem uit genade mij aanbiedende, op voorwaarde dat ik Hem zou aannemen en U als mijn God in Christus aannemen, mij verzekerende, met bedreiging van de eeuwige straf, Uw aanbod aan te nemen en tot Uw Zoon Jezus Christus te vluchten. Ja, naar mijn mening, hebt Gij reeds naar Uw vrijmacht, mijn hart geneigd en dat naar Christus Jezus gevormd, het naar Hem uitleidende, in de aanbieding van het evangelie en mij doen naderen tot U, de levende God, om Hem aan te nemen en in Uw aanbieding te berusten zonder enig bekend bedrog.

Opdat ik dan komen mag tot de bevestiging van mijn ziel, die strekken kan tot mijn troost en tot roem van Uw heerlijke genade, zo ben ik hier deze dag, om dit buiten twijfel te stellen door uitdrukkelijke woorden voor Uw aangezicht, naar Uw wil.

En nu, ik, onwaardige die ik ben, verklaar dat ik geloof, dat Christus Jezus, Die te Jeruzalem gedood is, de Zoon van God en de Zaligmaker der wereld is. Ik geloof het getuigenis, dat het eeuwige leven voor de mens in Hem is en in Hem alléén. Op deze dag neem ik een welgevallen en berusting in Uw voornemen om zondaars door Hem te zaligen en ik vertrouw mijn ziel aan Hem toe. Ik neem de verzoening met God door Hem aan, en neem U aan als mijn God in Hem. Ik kies Hem in alles wat Hij is en met alles wat Hem volgen mocht en ik geef mijzelf aan U over en alles wat ik ben en heb; begerende afgescheiden te zijn van alles wat Gij haat, zonder uitzondering of terughouding van iets (zover mij bekend is) en zonder voornemen dit weer te verbreken.

Hierop geef ik U de hand en neem alles wat mij toebehoort tot getuigen, dat ik met ál wat ik heb, of tot nu toe geweest ben, aanneem uit Uw aanbieding van vrede door Christus. Ik maak een vast verbond met U op deze dag, hetwelk nooit weer verbroken kan worden. Hopende dat Gij alles zult doen voortkomen aan Uw zijde en aan de mijne; ernstig biddende (gelijk ik zalig wens te worden), dat mijn verdorvenheden ten ondergebracht mogen worden en dat mijn hals in alles onder Uw zachte juk gebracht mag worden, en dat mijn hart blijmoedig moge berusten in al hetgeen Gij aan mij of met mij doet met betrekking tot dit verbond.

Ere zij U, o Vader, die zulk een zaligheid hebt uitgedacht en Die Uw Zoon gegeven hebt om haar uit te werken. Ere zij de Heere Jezus Christus, Die voor zulk een dure prijs, de uitlating van de liefde uit 's Vaders hart verkregen heeft en door Wie alleen deze toegang vergund wordt en in Wie ik met God verzoend en heerlijk verenigd ben en geen vijand of vreemdeling meer ben. Ere zij de Heilige Geest, Die mij deed ontwaken toen ik bezig was mijzelf te verderven. En Die mij niet alleen overtuigde van mijn gevaar maar ook mijn ogen opende om de verlossing te zien, die door Christus teweeggebracht is. Ja, Die ook mijn goddeloos hart overreedde en inwon om Christus lief te krijgen als een rijk makende Schat. En Die mij deze dag onderwees, een verbond met God te maken en hoe ik al de gewisse weldadigheden Davids en de zegen van Abraham mij tot een eigendom mag toe-eigenen en mijn ziel voor eeuwig van Gods gunst en vriendschap mag verzekeren.

Nu, met mijn ziel en mijn hart, mijn hoofd en gehele mens, zoveel ik kan, berust ik deze dag in mijn keus, van nu voortaan mij voornemende, niet mijzelf toe te

behoren maar de Uwe te zijn. En dat de zorg van al wat mij aangaat op U zal zijn, als mijn Hoofd en Heere, ootmoedig betuigende, dat de feilen aan mijn zijde (waartegen Gij weet dat mijn ziel strijdt) dit verbond niet zullen verbreken, zoals Gij gesproken hebt. Ik ben echter niet gezind, dit te misbruiken maar zoveel temeer aan U vast te kleven en dat ik de vrijheid heb deze onderhandelingen te vernieuwen, te bevestigen en een goed gebruik daarvan te nemen, zo dikwijls als het nodig is.

Nu, ik weet verder, dat Uw toestemming tot deze onderhandeling in de Schrift wordt betuigd, zodat ik geen nieuwe bekendmaking daarvan nodig heb. En Uw aanbod op Uw voorwaarden aangenomen hebbende, zal ik van nu voortaan wachten op hetgeen goed is en in het einde op Uw zaligheid. Omdat Gij getrouw zijt, vergeef wat gebrekkig is in de wijze van mijn werkzaamheden en neem mij aan in mijn dierbare Heere Jezus, in Wie ik alleen vergeving begeer, waarvan ik tot een getuigenis mijn zegel zet, dat God waarachtig is, door Hem tot een volkomen Zaligmaker te verklaren.

Op deze wijze kunnen mensen een verbond met God maken in minder of in meerder woorden, naardat de Heere hen zal bekwaam maken. Want wij willen niemand een formulier van woorden voorschrijven. Alleen is het nodig, dat men voor de Heere zijn verloren staat in zichzelf erkent en de verlossing die in Christus is; dat men verklaart, die verlossing aan te nemen, zoals die in het evangelie aangeboden wordt en daarmee dankbaar en vergenoegd in beruste, zichzelf van nu geheel aan God toe te betrouwen om op Zijn wijze zalig gemaakt te worden, waarop men, volgens Zijn getrouwheid, wachten wil.

Indien men dit van harte en oprecht wil doen, het zou, onder de zegen des Heeren, helpen om zich te versterken tegen veel vrees en wantrouwen en men zou enig goed vanaf die dag en dat uur kunnen rekenen. Dit zal zeer troostrijk zijn voor hen die daarna in duisternis mochten vervallen, of als vele feilen u duidelijk voor ogen staren; en zelfs in de ure des doods, 2 Sam. 23:5. Het is groot als iemand zich kan beroepen op God en kan zeggen: Gij weet het, er was een dag en uur, toen ik in die plaats de vrede aannam door Christus en mijn hart aan U overgaf, opdat Gij daarop Uw hele wet, zonder uitzondering, zou schrijven. Hemel en aarde zijn hiervan getuigen. "*Gedenk des woords, tot Uw knecht gesproken, op hetwelk Gij mij hebt doen hopen*", Psalm 119:49. (...)

O zalige onderhandeling van het nieuwe verbond! O driemaal gelukzalige Middelaar van dat verbond! Dat Hij voorspoedig rijde en volkeren en tongen ten onder brenge. Dat Hij al Zijn juwelen vergadere, het heerlijk gezelschap der eerstgeborenen en die voortreffelijke menigte van koningen en priesters, wier heerlijkheid zal zijn, hun klederen gewassen te hebben in het bloed van het onbevleete Lam, en wier gelukzaligheid gedurig zal vermeederen in Hem te volgen, waar Hij ook heengaat, en te verkeren in het onmiddellijk gezelschap van de Eeuwige van Dagen. En één blik op Zijn aangezicht zal maken, dat zij enigszins vergeten ooit op aarde te hebben geleefd.

Och, kon ik mijn medezondaars overtuigen om te geloven, dat deze dingen niet zijn ja en neen! En dat zij zich mochten haasten tot Hem die Zich haast om de wereld te oordelen en de zondaars tot rekenschap te roepen, bijzonder over het gebruik van het evangelie. Ja toch, kom Heere Jezus!

HOOFDSTUK 2

In het voorgaande hoofdstuk hebben we de Schotten aan het woord gelaten. Nu gaan we naar de Nederlanders. Onze keuze is maar heel klein. Van de Hollanders hebben over de persoonlijke, formele verbondsinwilliging o.a. geschreven: Jac. Koelman, Abr. Hellenbroek, C. van de Velde. Van de Middelburgse predikanten: W. Teelinck, Fred. van Houten, B. Smytegelt en P. Immens.

L. Myseras over het (schriftelijk) verbondmaken

Overgenomen uit: *Onderricht voor ware vromen, om een betamelijk gebruik van het Heilig Avondmaal te maken*, door L. Myseras, lidmaat van de Gereformeerde Gemeente (= de Hervormde kerk) te Middelburg, uitgeven in 1732.

Zevende stuk.

Vraag. Op welke wijze gaat het nu toe, als een vrome ziel haar verbond eens maakt of vernieuwt op tijden van het Avondmaal?

Antw. Als de Heere Zijn kinderen in de genadestaat overbrengt, dan maakt Hij hen van een vondeling, een bondeling, Ezech. 16:5. *Maar gij zijt geworpen geweest op het vlakke des velds; vers 8: Ik zwoer u en kwam met u in een verbond.* En dat verbond maakt of vernieuwt een ziel op het Avondmaal doorgaans aan haar zijde.

Vraag. Op welke wijze maakt zulk een vrome ziel het verbond aan haar zijde met de Heere?

Antw. Nadat de ziel in de overtuigingen, op de nodiging en beloften Gods, die allen op het aanbod komt om in te willigen, volgens Openb. 22:17 *Die wil, neme het water des levens om niet*; en Jes. 55:1, 2 en 3. Dit is op het inwilligen beloofd: *want Ik zal een eeuwig verbond met u maken*; zo wordt de ziel overreed om in te willigen, 'amen' te zeggen en toestemming te geven; om afstand te doen van alle eigengerechtigheid om alleen behouden te worden door de vrije genade in Christus, volgens de nodiging Ps. 45:11, 12; en om afstand te doen van wereld-, duivel- en zondedienst, zo veel de Heere haar daar kracht toe belooft te geven. Dan is zulk een ziel al een ingewilligde bondeling, al kan zij dat dan voor zichzelf niet geloven. De reden is, men wordt geen bondeling als men plechtig het verbond aan zijne zijde maakt, dat geschiedt dikwijls jaren nadat de ziel in de genade geweest is, maar dan, als de ziel *toestemming* geeft in het begin als zij overkomt in de genadestaat, dan wordt zij een bondeling.

Vraag. Waar komt dat vandaan, dat een ziel zoveel jaren al in de genadestaat is eer zij haar verbond plechtig maakt, de een in langer, de andere in korter tijd?

Antw. 1. Omdat vele vrome zielen lang donker zijn over haar genadestaat, en haar werk bestreden wordt, zo durven zij dat niet doen uit vrees dat zij zich zouden bedriegen.

2. De ziel vreest door donkerheid of haar werk wel goed is en of zij naderhand niet zou afvallen, en daarom durft zij die knoop zo vast niet toehalen, en zo blijft dat werk al steken.

3. De duivel (onder Gods toelating) betwist het de ziel, om haar langs die weg in twijfeling te houden, om de doorbreking in de genade te beletten.

Vraag. Waarom is dat stuk zoo noodzakelijk, zo plechtig zijn verbond met de Heere te maken, voor een vrome; wat nuttigheid is daarin voor ieder vrome, die zich laat raden, om zoo plechtig zijn verbond te maken?

Antw. 1. Omdat het verbondmaken met de Heere, voor elke vrome een bewijs is voor haar dat zij in het verbond is overgegaan, daar zij anders dat niet doende, jaren lang aan dat stuk kan twifelen; en dat maakt veel beroerte op tijden van het Avondmaal.

2. Daar is geen één stuk der genade, daar de ziel meer zekerheid van kan hebben voor zichzelf, als dat zij zeggen kan, op zó en zó een tijd, plaats en wijze heb ik mijn verbond met de Heere gemaakt, als een bewijs dat ik een waar bondeling ben.

3. Het is nuttig en nodig daartoe, als een ziel in verzoeking geleid wordt tot de zonde, om te denken en te zeggen, dat wil, kan en zal ik niet doen, dat past geen bondeling.

4. Als een ziel verzekerd is, dat zij haar verbond gemaakt heeft met de Heere, dan heeft zij een bewijs voor zichzelf dat zij een bondeling is, en daaruit vloeien de bewijzen van al haar genaden, omdat alle ware overtuigingen die goed zijn, eindigen in een gevoelig verbond maken met de Heere, en leven voor de Heere; en omdat zij God kiest om Hem lief te hebben en te dienen. Dat is haar een bewijs dat de Heere haar eerst heeft uitverkoren en liefgehad; en al die zaken zijn haar tot troost, verkwikking en verzekering, volgens 1 Joh. 4:19.

De Heere geve dat dit stuk voor Gods volk, daar zoo veel misvattingen omtrent zijn, tot nut mag zijn.

Vraag. Maar op welke wijze maakt zulk een ziel haar verbond met de Heere?

Antw. Zij zoekt een eenzame verborgene plaats, op zulk een tijd die zij oordeelt best te zijn en daar valt zij op haar knieën met toegesloten ogen, haar handen tot de Heere opheffende, en dan zegt die ziel op deze of dergelijke wijze:

O, Drie-enige zalige God, Vader, Zoon en Heilige Geest, op heden betuig ik voor U, o Vader, dat ik met verzaking van alle eigengerechtigheid alleen wil en kan behouden worden door Uw Zoon, en dat ik van nu voortaan betuig voor U, de wereld-, duivel- en zondediens te verlaten om U lief te hebben, te dienen, te vrezen, te gehoorzamen en het met U en met Uw zaak en volk te houden, al de dagen mijns levens. Heere, dat betuig ik in oprechtheid gewilligheid en volständigkeit, zoveel als Gij zult believeu mij daar genade en kracht toe te geven, en zo geef ik mij aan U over, o Drie-enige God, Amen.

Vraag. Moet het verbondmaken geschieden naar zulk een formulier, in die nette orde; zou het anders niet goed zijn?

Antw. O neen, dit voorschrift is om handleiding te geven, elk maakt dit verbond zo als hij best kan naar zijn bekwaamheid, met meer of minder woorden. En allen komen ze in het wezen der zaak met elkander overeen, onder de vromen.

Vraag. Als nu een ziel haar verbond met de Heere gemaakt heeft, en het wordt haar betwist of zij het wèl gemaakt heeft, welke zijn de middelen om in dat stuk tot vastigheid te komen?

Antw. Het eerste middel is dat die ziel weer op haar knieën valt en zegt: "O Heere, al had ik dat verbond nooit gemaakt, ik doe het heden, en betuig dat voor U". En het staat een ziel vrij dat zo menigmaal te doen, totdat zij voor zichzelf vast gelooft dat zij het verbond gemaakt heeft.

Het tweede middel is om een schrift te maken [= op schrift te stellen] op deze of dergelijke wijze: "Ik betuig op zulk een jaar, maand, dag en uur, dat ik in alle oprechtheid vrijwillig en in Gods kracht en in volständigkeit mij aan God Drie-enig, Vader, Zoon en Heilige Geest overgeef om Hem te dienen, lief te hebben, te vrezen en te gehoorzamen; om de duivel-, zonde- en werelddienst te verzaken en te verlaten, om het met de Heere en Zijn zaak en volk te houden. Daarvan is dit schrift een getuige voor de

alwetende God en mijn eigen ziel. En daarom heb ik dit met deze mijn eigen hand ondertekend".

Vraag. Ik moet bekennen, dat zijn twee gezegende middelen. *Maar als een ziel eens denkt, als ik dat schrift maak en leg het voor mijzelf weg en als ik eens kom te sterven, dan zou dat schrift gevonden worden; en daar ben ik beschroomd voor.* Wat zoudt gij daarop antwoorden?

Antw. Als een ziel het in waarheid en oprechtheid gedaan heeft voor de Heere, dan behoeft zij daar niet voor te vrezen, of het na haar dood gevonden zal worden.

1. Reden. Die ziel heeft het met dat oogmerk nooit gedaan, zo behoeft zij het ook daarom niet te laten; evenals zoveel vromen die nauwe woningen hebben, en dikwijls met andere mensen samen inwonen, kamer aan kamer, die kunnen niet bidden in hun families of zij worden gehoord. Zouden zij daarom nalaten te bidden? Zij doen het niet om gehoord te worden; zo moeten zij het daarom ook niet nalaten.

2. Reden. Die het in oprechtheid gedaan heeft, behoeft zich niet te schamen dat hij God gediend heeft. Het is vrij wat beter in een sterfhuis komende, zo'n bewijs te vinden dat iemand God gediend heeft, als dat men te denken of te vrezen heeft, dit afgestorven schepsel heeft nooit de duivel-, wereld- en zondedienst opgezegd; bijgevolg heeft nooit recht God gediend. Hoe naar is het te denken, dat het uiteinde van zo iemand rampzalig geweest is.

3. Reden. Wat is het troostlijk voor de nabestaanden, als een man van zijn afgestorven vrouw, of de vrouw van de man, of de kinderen van de ouders en de ouders van de kinderen, en zo alle nabestaanden met grond zeggen en denken kunnen: *Mijn afgestorven vriend heeft God gediend in zijn leven, in waarheid en oprechtheid en heeft daarvan nog een bewijs nagelaten, waardoor men met grond kan zeggen en denken, mijn nabestaande is naar de hemel gegaan.*

4. Reden. O, wat kon zo'n bewijs nog nut doen, om anderen die het vinden op te wekken en te doen denken: *Ik ellendige leef nog in de zonde; en heb nog nooit het besluit genomen om God te gaan dienen en mijn verbond met de Heere te maken. En als ik zo blijf en zo sterf, wat zal mijn uiteinde rampzalig zijn en dan zal dit schrift van mijn zalige nabestaande in de dag des oordeels tegen mij getuigen, dat ik God niet gediend heb.*

Petrus Immens over de inwilliging van het verbond.

Hieronder volgt een uittreksel uit het kostelijke boek van Petrus Immens: *De Godvruchtige Avondmaalganger*. Het zijn gedeelten uit de 8^{ste} en de 9^{de} verhandeling over: *de inwilliging van het verbond*.

En dit is het tweede stuk, dat we moeten aanmerken, wat eigenlijk God de Heilige Geest doet als Hij zulke onmachtigen, onwilligen, zorgelozen en weerstrevenden, die evenwel tot het getal van Zijn keurlingen behoren, bewerkt om te komen onder de band des verbonds, door een oprechte toestemming daaraan te geven. Dit zullen wij tot deze navolgende stukken brengen.

1. God de Heilige Geest, vindende de zondaar dood, stort in hem het beginsel des geestelijken levens. En hetgeen de ziel is voor het lichaam, dat wordt de Geest voor de ziel, een Fontein van leven. Door dat leven komen er andere bewegingen, aandoeningen en werkzaamheden, zoals er nooit geweest zijn. Doch dit geestelijke leven wordt niet aanstonds zo onderscheiden gekend of het van de Geest is, of dat het maar vonken zijn van een overtuigde consciëntie. Dat wordt eerst in het vervolg openbaar wanneer het gepaard gaat met die dingen, die wij nader zullen tonen.
2. Want de Heilige Geest, dit leven verwekt hebbende, maakt het werkzaam. Hij begint aandacht en opmerking in de ziel verwekken, en dat is als de eerste sprank van het geestelijk leven: de zondaar begint met de verloren zoon tot zichzelf te komen. Komt hij onder de bediening, hij begint met een ander oor te luisteren. Hij begint vooral acht te geven op die waarheden, die zijn eeuwig heil raken. Op hetgeen God ontdekt in het Woord van des zondaars ellende, en van het heil dat in God en Christus is. Ik weet, dat Gods kinderen en de overtuigden hun hart hierbij neerleggende, zullen moeten zeggen: *Och ja dat is zo, tevoren las ik Gods Woord, ik ging ter kerk, maar sloeg er geen acht op, ik stond er niet eens bij stil. Maar sedert God mijn hart heeft aangeraakt, begin ik op te merken, de waarheden komen mij nu veel klaarder en levendiger voor; ja het is alsof de leraars heel anders preken dan tevoren.*
3. Heeft de Geest de zondaar zo opmerkende gemaakt, Hij doet hem nu zien zijn verloren, ellendige en rampzalige staat, waarin hij van nature is buiten Christus. Hij ontdekt hem aan zichzelf. Daar hij tevoren rijk was, begint hij nu uit te roepen: *Nu zie ik, dat ik arm, ellendig, jammerlijk, blind en naakt ben en aan alle dingen gebrek heb! Openb. 3:17. Nu zie ik en geloof dat ik nooit geloofd had, dat ik vol wonden, striemen en etterbuilen ben, en buiten God en Jezus voor eeuwig rampzalig. Nu word ik in staat om met mijn hart en hand te onderschrijven, dat al wat God getuigt in Zijn Woord van een zondaar, dat hij zo vuil, zo walgelijk, zo boos en vijandig is, dat het getuigenis van God waarachtig is. Ik dacht tevoren wel eens: Ik ben zo ellendig niet. Ik was rijk en verrijkt, maar nu zie ik, dat mijn ellende zo groot is, dat ze niet kan worden uitgedrukt. Ik ben de grootste der zondaren.* En dit gezicht maakt hem bedroefd, verlegen, beschaamd, ootmoedig voor God, zodat hij wel eens smelt in tranen en uitroept: *Ik verga! Wat moet ik doen om zalig te worden? Blijf ik zó, ik ben eeuwig verloren!*

4. Dan doet de Heilige Geest de ziel zien de volheid, algenoegzaamheid en dierbaarheid, die er in Jezus is. Hoewel dit niet altijd met zoveel licht aanstonds wordt gezien. Want terwijl zij door het gezicht en gevoel van haar ellende gedrukt wordt, kan ze de volheid, die in Jezus is, zo ras niet in het oog krijgen. Maar de Geest doet het haar zien als door een reet en spleet, om zo te spreken, opdat de ziel niet moedeloos zou worden en in vertwijfeling en wanhoop vallen. Dan doet Hij haar zien, dat er gedachten des vredes bij God zijn, dat er een genadeverbond is, en dat het is voor zondaren, voor grote zondaren, ja voor de allergrootsten, en dat het ook aan hem in het bijzonder wordt aangeboden. Dat het er maar alleen op aankomt of hij gewillig en genegen is om de weg van God, zoals Hij die in het Evangelie voorstelt, te kiezen, zonder uitbeding; dat God aan Zijn zijde genegen is hem in die liefde aan te nemen.

5. Hieruit vloeit nu voort, dat de Geest dan in de ziel verwekt een wonderlijke, nederige, ootmoedige en onlesbare honger en dorst naar God en Christus en het verbond. Een honger en dorst, die wel zó hoog gaan, dat de ziel uitroept: *Mijn ziel dorst naar U, mijn vlees verlangt naar U! Ja, gelijk een hert schreeuwt naar de verse waterstromen, alzo en nog veel meer schreeuwt mijn ziel naar God, naar de levende God!* Die honger en dorst wordt zo sterk, hevig en krachtig, dat hij de ziel gedurig biddende, begerende en uitziende maakt naar de Heere. *Ik weet niet, zegt ze wel eens, waar het vandaan komt, maar mijn hart gaat gedurig naar God uit, zelfs onder mijn bezigheden. En daar ik niet wist wat bidden was, kan ik nu liggen worstelen om genade, om deel aan Jezus te hebben.* Echter is dit niet zonder tegenstand van de zijde van de satan, die gedurig zegt: *uw werk deugt niet, het is niet oprecht, het is niet uit God!* Maar al die kommer werkt voor haar weer ten goede, het drijft de ziel te vaardiger naar God en in het eenzame op de knieën. Zij legt die kommer voor Hem neer en, hoe zeer bestreden, ze neemt wel eens vrijmoedigheid om hikkende en snikkende met tranen te zeggen: *Heere, Gij weet dat het mij om U te doen is; ik kan het zonder u niet stellen. O, mijn hart is zo gewillig om mij aan U op te dragen, dat niets in de wereld mij zo dierbaar is als Uw gemeenschap.*

6. Dan begint de Geest de ziel zo krachtig, met zulk een zielsinnemend, dwingend en dringend geweld, te klemmen en haar wil te buigen, dat ze niet alleen hongerig en dorstig wordt naar God en Christus, maar daar komt zo'n hartelijke, zo'n overredende en krachtige liefdedrang, dat zij loopt, vliedt en vlucht naar God. Ze ziet zo veel waardigheid en dierbaarheid in God, in de Heere Jezus, in het verbond, dat ze zich niet langer wil of kan onttrekken, maar ze vindt zich opgewekt om het Verbond in te willigen, om 'ja en amen' te zeggen. O, zegt ze, is dát inwilligen, een genegen hart te hebben, dat amen zeggen op het getuigenis Gods? Mij dunkt, ik zal ook zeggen met Rebekka: *"ik zal trekken"*. Ik ben genegen met de koningin Esther tot de Koning in te gaan en het uiterste van de scepter aan te roeren. *En kom ik dan om, dan kom ik om. Ik zal het op die weg evenwel wagen.* Dit is eigenlijk het toestemmen en inwilligen, dat we in vervolg nog nader zullen uitbreiden.

7. Als de ziel zo heeft ingewilligd, gaat de Geest haar ook eens verzekeren, dat zij waarlijk met God in het verbond staat en dat haar werkzaamheden oprecht zijn. En dat doet Hij tweërlei wijze:

- a. Middellijk, wanneer Hij licht geeft om te zien, als de ziel zich bij de kentekenen die in het Woord zijn, neerlegt, dat haar werkzaamheden daarmede overeenkomen en daarom oprecht zijn.
 - b. Maar omdat de Geest zo rijk is in Zijn genadewerkingen, zegt Hij als het ware wel eens onmiddellijk: *"Mijn kinderen, Ik wil u niet alleen doen zien door geloof, maar doen proeven en smaken door bevinding en levendige aandoeningen, wat het is deel te hebben aan zo'n Verbondsgod, aan zo'n dierbare Middelaar, aan zo'n verbond, dat zo zalig en heerlijk is. Wilt ge eens bij voorsmaak eten en drinken van die druiftrossen en granaatappelen, de eerstelingen van de hemel? Ziedaar, Ik geef u de witte keursteen, het verborgen manna. En het volzalige is nog voor u weggelegd in de hemel: gij zijt kinderen van God en daarom erfwachters van de eeuwige heerlijkheid"*. En dit gaat gepaard met zo veel nederigheid, ootmoed, blijdschap, verwondering en dankzegging in hen, dat het beter ondervonden dan uitgedrukt kan worden.
- 8 Als nu de Geest de ziel zo verzekerd heeft van haar deel aan God, dan gaat Hij haar ook opsieren en opschikken, opdat ze een aangename bruid voor Christus worde. Hij gaat Zijn heerlijkheid op haar leggen, haar de Goddelijke natuur deelachtig maken, door het inwerken van zulke deugden, waardoor ze God gelijk wordt en volmaakt in schoonheid, wegens Gods heerlijkheid, die Hij op haar legt, Ezech. 16:14. Zodat Jezus haar noemen kan: *Mijn zuster, Mijn bruid, Mijn duive, Mijn volmaakte*; ja wel eens zegt: *"Wend uw ogen van Mij af, want zij doen mij geweld aan. Geheel zijt gij schoon, Mijn vriendin, en daar is geen gebrek aan u"*, Hoogl. 4:7.
 - 9 Dan geeft de Heilige Geest de ziel vrijmoedigheid om als een bondgenoot met de Bondsgod die wonderlijke gemeenzaamheid te onderhouden. Hij doet haar zien, dat God genegen is Zijn verborgenheden bekend te maken aan die Hem vrezen; dat Hij Zich in liefde wel eens uitlaat en het licht van Zijn aangezicht over haar verheft. En de ziel aan haar zijde gaat gemeenzaam met God om, zij opent voor Hem haar ganse hart; zij belijdt Hem haar afwijkingen, zij pleit op het verbond en maant God op de beloften. Dat is dat nabij God te zijn, dat de ziel zo goed is. En zij ondervindt, dat de Naam des Heeren een sterke toren is, dat de rechtvaardige daarheen lopende, in een hoog Vertrek gesteld wordt Spr. 18:10.
 - 10 Als de Geest het werk tot die hoogte gebracht heeft, laat Hij het nog niet varen, maar houdt er gedurig de hand aan. En dat zo vaderlijk, zo vriendelijk, zo minzaam. Al heeft de bondeling gezondigd, Hij betuigt, dat Hij hem daarom niet verlaten zal, dat hij maar zal wederkeren en in schuldbekentenis op zijn aangezicht vallen, en dat God hem weder zal aannemen. En al is het dat Hij wel eens de weg van kastijding inslaat, het werkt mee ten goede en is ten nutte, om daardoor nader tot God gebracht te worden.
 - 11 Eindelijk is het de Heilige Geest, Die de bondgenoot niet alleen leidt hier in de tijd tot de dood, maar Die ook op Zich heeft genomen om hem te brengen over de dood en in te leiden in heerlijkheid, in het volle bezit van al de verbondsgoederen.

Ziedaar, dat alles doet de Geest. Doch gij ziet wel, dat ik hier ook dingen genoemd heb, die niet alleen behoren tot de eerste overgang in het verbond, maar ook tot het ganse leven, ja de dood van de bondgenoten zelf. Maar ik wilde het werk van de Geest hier in het kort eens samentrekken en u voorhouden.

Nu gaan we over tot ons derde en voorname stuk, om ordelijk te handelen van de inwilliging en toestemming van de zondaar in het verbond. Om dit te doen, zullen we:

1. Zien wat hier voorondersteld wordt.
2. De aard en natuur van deze toestemming in het bijzonder in haar ruimte tonen.
3. Zullen we onderzoeken wanneer een ziel moet gerekend worden die toestemming te geven.

1. Hetgeen hier wordt voorondersteld, is, dat we moeten aan merken, dat God, de Bondsgod, aan alle zondaren, die leven onder het Evangelie, laat doen een uit- en aanbod van genade en zaligheid, met alle condities die daaraan vast zijn. En dan kunnen we het ganse Woord van God aanmerken als een verzoekbrief, die God van de hemel zendt aan de zondaar, om met Hem in verbondsgemeenschap te komen. En dan kunnen we het verbond het beste onder de benaming van een huwelijksverbond aanmerken. Dan zijn de leraren de geestelijke Eliëzers die een bruid voor Christus zoeken. Zij stellen de zondaar het verbond voor, in al zijn delen: wat God verzoekt, wat Hij eist, wat Hij belooft. Zij openen al de schatten en rijkdommen des Konings. Wat doet nu de Geest? Hij maakt dat voorstel klemmende op de ziel, die Hij tot het verbond zal brengen. Hij doet haar de betamelijkheid en beminnelijkheid van dat voorstel zien Hij maakt de ziel begerig om er deel aan te hebben. Hij doet haar begrijpen de kracht van de spreekwijze, wat het is te hongeren en te dorsten; wat het is te lopen en te vliesen naar God en Christus als een ellendige, ontblote, arme en gejaagde. Hij brengt haar onder het oog Gods ontfermend medelijden, waarmee Hij is aangedaan omtrent ellendigen. De ziel nu opmerkende gemaakt zijnde, staat hierbij stil. Ze denkt: Wat genade is dit! Zal God van de hemel zoveel doen om Zijn genegen hart te tonen? Zal Hij mij laten bidden, nodigen, en verzoeken, dat ik tot Hem zal komen? Ja zal Hij het met eed zweren, dat Hij mijn dood niet begeert, maar mijn zaligheid en eeuwig heil; en zal ik nog langer blijven weigeren? Neen, ik wil mijzelf niet langer onttrekken, maar mij de raad Gods laten welgevallen. Dan doet de Geest zóver alle duisterheden opklaren, dat zij in staat is om met God het verbond te maken. En zo geleid, *komt ze tot de toestemming zelf, welker aard en natuur we nu verder moeten inzien.*

2. Ik zal dit eerst kort beschrijven en dan bij de stukken het nader uitbreiden. Onder de toestemming in het verbond versta ik: *een verstandige, gewillige, hartelijke, nederige, gelovige en innige omhelzing van het ganse verbond, zowel de condities als de beloften.* De toestemming maakt eigenlijk het verbondmaken uit. En dan zal het niet anders zijn dan het '*ja-woord*' te geven, dat wij 'amen' zeggen op Gods voorstel en ons genegen en gewillig tonen om het ganse hart aan God en Christus op te dragen. Het zal er dan bijzonder op aankomen, dat wij de bijzondere stukken van deze toestemming nu wat nader gaan aantonen.

1. Ik zeide, dat het is: *een verstandige toestemming.* Doch als ik dit zeg, moet het kleinwetenden niet bekommeren, alsof ik hiermee wilde leren, dat niemand een bondeling kan zijn, dan die op zulk een verstandige wijze gehandeld heeft. Neen, daar zijn er wellicht velen, die al jaren lang in het verbond met God gestaan hebben, ja velen zijn al naar de heerlijkheid gegaan, zonder dat zij omstandig en tijd en plaats zouden kunnen noemen, daar ze zulk een verstandige en welberaden toestemming hebben gegeven en zó plechtig met God een verbond hebben gemaakt. Hetgeen in hen veroorzaakt wordt of uit gebrek aan kennis, dat

zij het onder die benaming niet begrijpen, òf uit ongeloof, dat zij zoveel vrijmoedigheid niet durven nemen om zo gemeenzaam met God te handelen. Evenwel, is het een toestemming die verstandig is, omdat God met de mens handelt op een redelijke wijze. Want zodra hij overtuigd wordt, komt er licht in het verstand om over God anders te oordelen dan hij ooit gedaan heeft. En dat doet hij niet los, maar met indruk; hij slaat het nauwkeurig gade. En zo wordt hij allengskens overreed van het beminnelijke en betamelijke van de weg Gods om zondaren te zaligen, zodat hij zeggen moet: *Sedert God mij indruk heeft gegeven, zie ik de waarheden met een ander oog dan tevoren.*

2. Het is niet alleen een verstandige, maar ook een *gewillige en vrijwillige toestemming*. Ik onderscheid gewillig van vrijwillig, want men kan iets gewillig doen, daar men door zekere reden toe genoodzaakt wordt. Men doet het wel gewillig, maar was die dwang er niet bij, men zou het niet doen. Om dit duidelijk te maken, zo begrijpt het eens onder deze gelijkenis. Iemand, die onder de moordenaars is, zal, om zijn leven te behouden, zijn geld geven. Dat doet hij gewillig, maar niet vrijwillig; want was hij in vrijheid, hij zou het niet doen. Maar zo'n ziel geeft zich aan God niet alleen *gewillig* over, maar ook *vrijwillig*, zonder dwang. Het is waar, zij wordt wel eens door de prang van het geweten, door het gezicht van Gods rechtvaardigheid, door de vloeken van de wet en de vrees voor de hel, gedrongen en gedwongen om de genade bij God te zoeken; maar dat gaat gepaard met de uiterste vrijwilligheid. Want God, de Bondsgod, is de Formerder van 's mensen geest, en omdat Hij de Formerder is, heeft Hij die als deeg in Zijn hand en maakt en buigt Hij die zoals Hij wil. Hij buigt het onwillige hart tot Zijn dienst en maakt het vrijwillig.
 - A. Hij maakt het vrijwillig tegen de zonden, wereld en satan. Zo genegen als de ziel voorheen was om die te dienen en er naar te leven, daar niemand haar van kon aftrekken of overtuigen, zo genegen wordt ze nu om dat alles te verlaten en de scheidbrief te geven. En dat met zo'n vrijwilligheid, dat de ziel betuigt: *Ik verlaat de zonde en de wereld niet omdat ik moet, maar omdat ik wil. Ik kan niet meer bezig zijn in die dingen; ik heb er een afkeer van.*
 - B. Gelijk het hart genegen wordt gemaakt om vrijwillig de dienst der zonden te verlaten, zo vrijwillig wordt het ook ten opzichte van God en Christus en Zijn dienst. De ziel kan zeggen: *Ik kies de dienst van God niet omdat ik moet, omdat het mijn plicht is, maar omdat ik wil. En al was er geen dood en eeuwigheid, zaligheid of rampzaligheid, ik zie zo veel beminnelijkheid in Zijn dienst, dat ik mij niet langer kan onttrekken En daarom: "Hartelijk zal ik U liefhebben, Heere, mijn Sterkte!" Ps. 18:2.*

3. Het is een *hartelijke toestemming*, waardoor ik versta: A. Dat het niet is met de mond en lippen alleen, maar met het hart. De Bondsgod eist: *"Mijn zoon, geef Mij uw hart"*. En de ziel zegt: *Heere, ik geef U mijn hart; dat draag ik aan U op; het uitwendige kan mij niet vergenoegen.* B. Als het hartelijk is, zo is het ook met het ganse hart. De ziel doet het met al haar verstand, met al haar oordeel, met al haar wilsneigingen, met al haar hartstochten, ja met ziel en lichaam en alle krachten, dat is met het ganse hart.
 - a. Als de ziel het doet met haar ganse hart, zegt ze: Ik kan mij niet voldoen in alleen de *beschouwing* van de God des verbonds, van de Middelaar en de Geest des verbonds, van de eis en van de zalige goederen. Want waar ik het

- beschouw, ik zie er zoveel heerlijkheid in, dat ik mij aan God moet en wil *opdragen*.
- b. Zij doet het met haar ganse oordeel. Zij wordt van één en hetzelfde oordeel met God. Zij oordeelt zich gelukkig of ongelukkig te zijn, naardat ze met God in het verbond staat, of er nog buiten is.
 - c. En daarom doet zij het met al haar wilsneigingen en innige bewegingen. O, zegt ze: *al had ik zoveel begeerten als ik haren op mijn hoofd heb, ze zouden allemaal naar God uitgaan. Wat acht ik het mij een voorrecht, dat ik mijn toestemming geven mag op het voorstel van God!*
 - d. Zij doet het met al haar hartstochten. Haar liefde, haat, hoop en vrees, blijdschap en droefheid, werken alle mee om de ziel vuur en leven bij te zetten, om zich zoveel meer te verlaten op de Heere.
 - e. Ja, zegt ze: *ik heb niet alleen mijn ziel, maar ook mijn lichaam voor God over. Ik wil dat ook gewillig in Zijn dienst besteden en mijn leden stellen tot wapenen der gerechtigheid, Gode tot heerlijkheid, Rom. 6:13.*
4. Deze verbondstoestemming is ook zeer *nederig en ootmoedig*. O, het is niet te zeggen, niettegenstaande de ziel zo vrijmoedig met God handelt, hoe nederig, hoe arm, hoe klein zij voor God is; hoe zij wegzinkt in het gezicht van haar onwaardigheid, en uitroept: *Wat is Uw knecht! Wat is Uw dienstmaagd! Maar omdat ik gehoord heb, dat Gij op de armen wilt zien, dat Gij de kleinen aanneemt en ik niets in mijzelf heb, word ik gedrongen om mij als een arme bedelaar neer te leggen voor de genadetroon. Hier kom ik dan als een tollenaar, mijn ogen nauwelijks durvende opslaan naar de hemel. Ik word met de hoofdman genoodzaakt uit te roepen: "Heere, ik ben niet waardig, dat Gij onder mijn dak zoudt inkomen"* Dan zegt ze met de Kananese vrouw: *bedeel mij maar als aan een hondeke de kruimkens van genade*. O, zulk een gestalte is zo aangenaam in de ogen Gods. Die is als een schone bloes op het aangezicht van een bruid; die is zo Godverheerlijkende, want dan wordt de Bondsgod alles, en de bondgenoot niets.
 5. Het is een *gelovige toestemming*, want het toestemmen is geloven. Maar hoe oefent de ziel dat geloof? Het is op deze wijze. De Heilige Geest haar twee ogen gegeven hebbende, één oog om zichzelf te zien in haar ellendige en walgelijke toestand, en één oog om Jezus te zien als de algenoegzame Zaligmaker, wordt zij ook een dubbele daad gewaar: een afzien en vlieden uit zichzelf en een lopen en komen tot Christus en Zijn volheid op Zijn aanbidding. Nu, zegt ze, *ben ik gereed om het getuigenis Gods, dat Hij van Zijn Zoon getuigt, dat in Hem het leven is, toe te stemmen, en zo te verzegelen, dat God waarachtig is. Ja, ik geloof ook, dat God niet alleen de Bondsgod van zondaren wil worden, maar dat Hij het ook voor mij wil worden; en daarom zeg ik gelovig 'ja en amen'*.
 6. Het is ook een *oprechte toestemming*. Niet zo volmaakt, dat er geen zonden, gebreken en dwaasheden meer ondervonden worden, o neen, maar het is evenwel oprecht. *Och, zegt de ziel, de Heere is mijn Getuige, dat ik het oprecht met Hem meen; dat ik oprecht aan de zonde, wereld en satan de scheidbrief heb gegeven; dat ik ze verklaard heb voor mijn vijanden en tel onder de dingen, die mij drukken en bezwaren. De Heere kent mijn strijden, worstelen en zuchten daaronder, en daarom: Heere, dat hart, dat nog zo zondig is, durf ik evenwel*

bloot te leggen bij Uw Woord, bij de bevindingen van Uw kinderen en voor Uw alziend oog.

- a. *Wat mijn consciëntie betreft, ik weet, dat ik een bedrieglijk hart heb en dat het mij in vele stukken veroordeelt. Dat ik zonden, ja vele en grote zonden heb. Maar in dit stuk veroordeelt het mij niet; het kan niet zeggen, dat ik met U bedrieglijk handel.*
- b. *Ik durf mij ook bloot te leggen voor Uw Woord. Want als ik daaruit zie wat er vereist wordt in zulken, die Gij tot Uw verbond nodigt, en ik keer tot mijzelf in, dan durf ik niet ontkennen dat ik dat ondervind. Want nodigt Gij de armen, de treurigen, hongerigen en dorstigen, degenen, die hun ziel bij het leven niet kunnen houden? Zodanig bevind ik mijzelf, en daarom ben ik dan één van die, met wie Gij een verbond wilt maken.*
- c. *En als ik met Uw kinderen omga, als ik hun bevindingen hoor, hun werkzaamheden zie, hun geschriften lees, al heb ik hen nooit gezien, ik kan er mijn hart zo mede verenigen; ik ondervind ook dezelfde gestalten. Het moge onderscheiden zijn in de omstandigheden en wijze, maar mij dunkt, die beloften vind ik bewaarheid: "Ik zal hun enerlei weg en enerlei hart geven", Jer. 32:39.*
- d. *Maar opdat ik mij evenwel niet bedriegen zou, ik kom met mijn hart, ik leg het voor Uw alziend oog open. Doorzoek en beproef Gij mij; zie of bij mij een schadelijke weg is, en zo die er nog zijn mocht, ontdek het mij en leid mij op de eeuwige weg, Psalm 139:23, 24. Wanneer nu de ziel zo handelt en God spreekt tot haar van vrede, mag het dan niet heten: een oprechte toestemming?*

7. *Gelijk het zo oprecht is, zo is het ook een innige toestemming. Daar versta ik door, dat het in het eenzame geschiedt, waar niemand dan God en de ziel getuige van is. Want in een verbondmaking is een onderhandeling, men doet beloften en betuigingen van trouw; en vooral in het sluiten van een huwelijksverbond. Als de bruidegom en de bruid zich aan elkander verbinden, roepen zij daar geen derde tussen. Zo is het ook hier. De ziel, die in het geestelijk echtverbond met Christus treedt, wil met God alleen zijn en daar innig en op een geestelijke wijze omgaan. Het is waar, het komt onbegrijpelijk voor, hoe wij, die op aarde wonen en zulke eindige schepselen zijn, gemeenschap kunnen oefenen met God, de Oppergeest, Die zo oneindig is. Maar o neen, geen kind kan zo vriendelijk omgaan met zijn vader, of met zijn lieve moeder, geen vriend zo gemeenzaam met een vriend, geen vrouw zo openhartig met haar man, dan de ziel met God omgaat. Dat weten Gods kinderen alleen door bevinding. O, dat heilig, dat gelovig, dat vrijmoedig, dat ootmoedig en nederig handelen met God; dat pleiten en bidden om genade! Dan eens ootmoedig, als een veroordeeld misdadiger; dan eens vrijmoedig aandringende op Gods Naam, op Christus' verdiensten, op het verbond, op Gods beloften en eed. Dan eens gelovig 'amen' zeggende, 'ja, ik wil des Heeren zijn'. En dat alles met zo veel aandoening, aanbidding, verwondering en blijde goedkeuring, dat men zou verwonderd staan als men zulk één eens beluisteren kon. Ja, al was iemand zelfs een stamelaar, die voor de mensen geen zes woorden kan uitbrengen, hij zal, voor God liggende, als de allerwelsprekendste advocaat zijn. Is dat niet innig en hartelijk met God handelen?*

8. Wij noemen deze verbondstoestemming ook een daad die zich *uitstrekt over het gehele verbond, zonder iets uit te bedingen*. Want is het Gods verbond; doet Hij alleen eisen en beloften, zo laat Hij ook niet toe, dat er iemand toe of afdoet. Want dat is de eis van God, dat men zich op Gods wijze, naar Zijn wil zal laten leiden; de weg des verbonds niet beknibbelen, maar alles aan Gods vrijmachtig bestel overgeven; verwachtende maar genade van God om getrouw de verbondsplichten te volbrengen. Veel zondaren zouden nog wel zin hebben in het verbond, als zij er wat in maken en breken mochten. Maar op die wijze zoals God wil, dan zeggen ze: *"Wijk van ons, want aan de kennis Uwer wegen hebben wij geen lust"*, Job 21:14. Maar die oprecht het verbond maakt, zegt: *"Ik heb er niets tegen in te brengen; ik heb een welbehagen in het ganse verbond. De plichten zijn mij zo dierbaar als de beloften. God, de Bondsgod, is de Wijste, Die best weet wat voor mij nodig is; zou ik, dwaze, mijn wijze Bondsheere perk stellen? Dat zij verre. Ik stem toe al de eisen, ik neem aan al de beloften; ik verbind mij tot vervulling van al de plichten. Niets alsof ik in mijzelf bekwaam ben om dat alles te volbrengen, och neen, maar omdat ik weet, dat ik met een getrouw, algenoegzaam en ontfermend God te doen heb, Die mij genade en kracht belooft om getrouw te zijn, zeg ik: "Uwe ben ik, o David, en met u ben ik, o zoon van Isai. Ik zeg met mijn mond en schrijf met mijn hand: ik ben des Heeren"*, Jes. 44:5.

Deze verbondstoestemming nu, die wij tot hiertoe hebben voorgesteld, komt onder verscheidene benamingen in het Woord voor. Dan wordt het eens uitgedrukt: *door zijn hart voor Jezus te openen, als een deur, waardoor men ingaat*, Openb. 3:20: *"Zo iemand de deur open doet, Ik zal tot hem inkomen"*. En dan drukt het uit die volwaardige zielsgestalte, waardoor zij Hem inlaat, opdat Jezus in haar wone en leve als in Zijn tempel.

Dan eens: *een aangrijpen van Christus*, Jes. 27:5: *"Hij moest Mijn sterkte aangrijpen"*. Evenals één, die in gevaar is van te verdrinken, die iets, dat hem wordt toegeworpen, gretig aangrijpt om uit het gevaar gered te worden. En dan geeft het de ernst van de ziel te kennen.

Dan eens komt het voor onder: *de Zoon te kussen*, Psalm 2:12. Dat is Hem voor Koning te erkennen, Zich aan Zijn heerschappij opdragen en gewillig te zijn om Hem te gehoorzamen.

Dan eens onder: *nederbuigen*, Psalm 45:12: *"Dewijl Hij uw Heere is, zo buig u voor Hem neder"*. Dat is een nederbukken voor zulk Eén, Die alle liefde en eer waardig is.

Ook stelt de Geest het wel voor door: *het vallen op zijn aangezicht*. Zo deed Abraham toen God met hem het verbond oprichtte, Gen. 17:17. Hetgeen te kennen gaf, die aangename toestemming, dat blijde goedkeuren van vader Abraham, evenals een onderdaan de wetten van zijn koning goedkeurt.

Of ook wel: *een lachen*, Gen. 17:17, alwaar van dezelfde Abraham gezegd wordt: *"hij lachte"*; hetwelk geen lachen was uit ongeloof, gelijk in Sara, maar een lachen, dat Zijn heilig genoegen en verwondering uitdrukte. Alsof hij zeide: *Heere, zult Gij zoveel beloven? Ik omhels het met blijdschap*.

Nog drukt Mozes het uit, Deut. 26:17, door: *de Heere te doen zeggen, dat Hij ons tot een God zal zijn, en dat wij Hem tot een volk Zijns eigendoms zijn zullen*. En dat is het eigenlijke verbond maken.

Dan heet het eens: *zeggen en schrijven, dat men des Heeren wil zijn*, Jes. 44:5, om te tonen, dat men het niet alleen zegt, maar er zich ook aan wil houden en het verbond onherroepelijk wil maken.

Dan eens komt het voor onder: *zweren*. Van Juda staat er: "*Zij zwoeren en traden in een verbond*", 2 Kron. 15:12. Dan toont het aan de vastheid van het verbond en dat men het met God meent. Gelijk God aan Zijn zijde zweert, zo zegt de ziel ook: "*Ik heb gezworen en zal het bevestigen, dat ik zal onderhouden de rechten Uwer gerechtigheid*", Psalm 119:106.

Ook onder de eigenlijke benaming van: *verbond maken*, Psalm 50:5: "*Verzamelt Mij Mijn gunstgenoten, die Mijn verbond maken met of over offeranden*". Een spreekwijze, die ontleend is aan de gewoonte van de ouden, die bij het maken des verbonds een beest offerden en over de rook van dat offer hun handen ineen brachten. Zo maakt de ziel het verbond met God over het offer van Christus.

Ons vijfde stuk, dat we verhandelen zouden, was te onderzoeken *wanneer een ziel moet gerekend worden dit verbond met God te maken*.

Dit, kan men zeggen, geschiedt in het algemeen bij de allereerste levendmaking, als de Geest begint in de ziel te werken. Want al is de ziel overtuigd en bekommerd over haar zonden, al moet zij God aanmerken als een vertoornd, heilig en rechtvaardig Rechter, en men vroeg haar eens in die overtuigingen, of zij tot de zonden en de wereld wilde wederkeren: *Och neen*, zou zij zeggen, *ik wil liever sterven dan dat ik dat doen zou. Ik wil mij liever voor God neerleggen en daar genade zoeken*. Ofschoon zij het dan onder die benaming niet begrijpt, is dat evenwel niet een omhelzing van de dienst van God, met verlaten van de zonde en de wereld? Als men hier nu nog eens bij aanmerkt hoe de ziel, met dat God haar overtuigt, in hartelijke gebeden werkzaam wordt, hoe menigmaal zij zich met tranen voor de troon neerlegt, haar zonden belijdt, genade en barmhartigheid zoekt, betuigt lust te hebben om voor God te leven, ja niets liever wenst dan maar deel te hebben in het verbond en zalig gemaakt te worden zoals God wil; zijn dat geen toestemmingen? Al houdt zij het daar niet voor, al wordt ze door ongelooft geslingerd, zij doet de ganse dag niet anders dan toestemmen, inwilligen, *'ja en amen'* zeggen, haar genoeg tonen in de weg, die God houdt om zondaren te zaligen.

Doch als we dat eigenlijk aanmerken en door het toestemmen verstaan een plechtige en statelijke overgang in het verbond met God, zo zijn er velen van Gods kinderen, die al jaren op de weg naar de hemel geweest zijn, ja velen sterven zo en gaan naar de heerlijkheid, van wie wij op goede gronden geloven, dat ze zalig zijn, en die evenwel moeten zeggen: *Ik weet van zulk een verbondmaking niet. Mijn hart is menigmaal in begeerten, in verlangen, in hartelijke liefde naar God gaande geweest, maar dáár sta ik voor stil*. Omdat zij het onder die benaming niet begrijpen, en, of door onkunde, of door neerslachtigheid en ongelooft, worden teruggehouden om zo met God te handelen. Zij denken: *God is te hoog en zij te onwaardig*; en evenwel staan zij waarlijk met God in het verbond.

Maar dan zijn er ook anderen, die statelijk en plechtig met God in het verbond treden en zich aan de Heere plechtig verbinden. Omdat zij, ziende de Verbondsgod, de Verbondsmiddelaar en het verbond zelf in al zijn delen, alles even dierbaar en uitlokkende, en daarbij het eeuwig belang, dat zij er bij hebben, worden uitgelokt om 'ja en amen' te zeggen op Gods voorstel en zich verbinden in 's Heeren kracht om als een bondgenoot te zullen leven. En ik denk, als een ziel daartoe komen kan, dat het zeer nuttig en gezegend is. Want als het eerste licht eens wat overgaat en de ziel in het duister raakt, dan kan het haar bewaren om haar staat niet aanstonds omver te werpen, maar altoos tot een grond zijn om haar voet op neer te zetten, om op dat eens gemaakte

verbond staat te maken en te kunnen zeggen: *Heere, Gij, zijt Getuige van wat ertussen u en mijn ziel is omgegaan. En nu geef ik het in Uw hand.*

1. Wij moeten nu aan hen, die begerig zijn om met God het verbond te maken of te vernieuwen, leiding en besturing geven, hoe daarin het beste in trouw voor de Heere en tot troost van hun ziel te handelen.
2. Dan zullen wij onderzoeken wanneer een ziel het best dit verbond zal kunnen maken, en of zij het maar eens of meerdere malen zal doen, en bij welke gelegenheid zij dit verbond het beste zal kunnen vernieuwen.

Wat het eerste betreft, hoe een gelovige, begerig zijnde om met God op een statelijke wijze te treden in het verbond, het best tot nut en troost van zijn ziel zal handelen, zo moet ik, eer ik hiertoe leiding kan geven, eerst enige dingen laten voorafgaan.

1. Zo zeg ik, als ik handel van enige plechtige verbondsoprichting, dat ik daarmede niet zulken wil veroordelen, die waarlijk met God in het verbond staan, doch juist niet op die wijze en in die orde, als wij zullen tonen, zijn werkzaam geweest; want Gods weg in het zaligen van zondaren is vrijmachtig. Hij brengt Zijn bondgenoten niet allen op dezelfde wijze tot het verbond. Ook zijn er vele Godvruchtigen, die door onkunde omtrent de waarheden zo niet kunnen handelen en die wel duizenden duizendmaal het verbond hebben toegestemd en goedgekeurd, en het evenwel nog nooit onder die benaming begrepen hebben. Wij zeggen dan vooraf, dat het ons oogmerk niet is om zulke zielen te schudden en wankele te maken, maar veeleer om hen vast te zetten en te bevestigen in het verbond.
2. Nabij-christenen en tijdgelovigen moeten wij waarschuwen, dat zij dit niet misbruiken tot zorgeloosheid. Want dezen kunnen dikwijls in de bevatting hier àl te schielijk te werk gaan. Wanneer zij het verbond in alles zo dierbaar en heilrijk horen voorstellen en aanbieden, zo worden hun verstand en oordeel wel eens overreed; ja er komt wel eens een begeerte in het hart. Zij zeggen wel eens: *Wie zou dat niet aannemen?* Ja, zij deden het mogelijk wel eens door een verstandige beschouwing, òf als ze hun belijdenis deden, òf bij een andere gelegenheid, en daaraan houden zij zich vast, zonder dat ze het nochtans ooit oprecht gedaan hebben. Want zij stemden het verbond niet toe in al zijn delen, en het was niet door een overredend licht des Geestes, maar alleen door een blote bevatting van de waarheden, want zij zijn nog nooit recht aan zichzelf ontdekt geweest.
3. Tot voorkoming van de blinde en zorgeloze wereld moet ik ook zeggen, dat zij geen geringe gedachten moeten maken van deze bevindelijke waarheden. Want al wat ik hiervan zeggen zal, zijn dingen, die een natuurlijk mens niet verstaat; het is hem een dwaasheid. God moet het Zelf door het ontdekkend licht des Geestes doen kennen.

Dit vooraf aangemerkt zijnde, komen we tot de zaak zelf, om aan te wijzen hoe iemand, wiens hart door de Geest gewillig gemaakt is om met God in een verbond te treden, het beste handelen zal. Ik zal het langs deze drie stukken doen.

1. Zal ik aantonen welke voorbereidende schikkingen daartoe wel nodig zijn.
2. Dan zal ik de verbondmaking zelf bezien.
3. Eindelijk zal ik aantonen welke gevolgen het in de ziel moet hebben om haar te verzekeren van haar oprechtheid.

Wat het eerste betreft, hij, die het verbond met God zal maken, heeft dit vooraf aan te merken.

1. Dat hij niet haastig in dit werk handelen moet. Doch hiermede wil ik niet zeggen, dat iemand, overtuigd zijnde van zijn ellende, en overreed van het beminnelijke, waardige en betamelijke van de dienst van God, zich te ras aan de Heere zou kunnen opdragen. O neen, hij kan het hartelijk en godvruchtig doen vanaf het eerste ogenblik af, dat God hem levend maakt. Want Gods weg is wonderlijk en zeer onderscheiden in het bekeren van mensen. Soms trekt God wel eens met liefdekoorden op een aangename, liefelijke, evangelische wijze, dat de ziel aanstonds zo veel waardigheid in God ziet en overreed wordt van het beminnelijke van Zijn dienst, dat ze niet kan tussenbeide blijven staan, maar het naar God heenwendt. En wanneer God langs zulk een weg iemand leidt, dan kan hij niet te ras zich gulhartig aan Hem opdragen. Maar als ik zeg: niet te haastig, zo wil ik zeggen, dat niemand in statelijk, uitgebreid en plechtig handelen met God te schielijk moet zijn, en dat gedaan hebbende, dan dat besluit maken: *ik ben een bondgenoot*; waardoor hij dan wel eens minder ernstig wordt in de wandel in het vervolg. Neen, men moet de kosten wel overrekenen en zich al menigmaal afvragen: *heb ik wel lust daartoe?* Opdat het werk langs die weg zo veel te vaster en te meer bestendig zij.

2. Maar gelijk iemand niet al te gereed en schielijk moet zijn, zo moet hij ook niet al te lang dralen, even alsof hij door dat wachten en uitstellen die gestalten zou krijgen, die hij nodig heeft om met God in het verbond te treden. Deze misvatting bekruipt dikwijls eerstbeginnenden, en het is nog een wortel van eigengerechtigheid. Zij denken, dat zij niet tot God mogen gaan, of zij moeten eerst die en die gestalte bezitten, die mate van verbrijzeling en van geloof als zij zich voorstellen, en dan zullen zij geschikt zijn om met God te handelen. En zo blijven zij dralen en bij zichzelf kunnen ze het nooit vinden. Neen, dat is te lang gewacht; zijt ge overreed, ga dan maar toe om de Heere de hand te geven. Die gestalten, die gij nodig hebt, moet God u Zelf geven.

3. Dan wens ik, dat zulk een ziel, zullende het verbond maken, zich zoekt te stellen in een bedaarde, stille en evenwichtige gestalte, zowel naar het lichaam als naar de geest. Naar het lichaam afgetrokken van bekommerende bezigheden; naar de ziel om zich niet te laten beroeren of door ongeloof te schudden, maar met een stille geest zich voor God neer te zetten om op een redelijke wijze te kunnen handelen. Hiermede wil ik nu weer niet zeggen, dat iemand, in zware omstandigheden komende, van ziekten, gevaren of ongevallen, dan niet het hart aan God zou mogen opdragen. O ja, laat hij het dan maar doen zoals hij kan. Dan is het tijd en dan is het Gode aangenaam. Maar ik spreek hier zoals hij buiten die omstandigheden is.

4. Zo bedaarde zijnde, moet de ziel zich ook tot zulk een statelijk werk schikken en voorbereiden door een behoorlijke afzondering in het eenzame. Toen God met Abraham Zijn verbond oprichtte, bracht Hij hem naar buiten, Gen. 15:5. Toen Izak met God wilde handelen, door het statelijk bidden, ging hij eenzaam in het veld, Gen. 24:63. Toen God aan David zulke grote verbondsbeloften gedaan had, 2 Sam. 7:11, ging deze, toen Nathan was weggegaan, in voor het aangezicht des Heeren om aan zijn zijde toe te stemmen en te zeggen: *"Heere, wat is Uw knecht?"* vers 20. In het eenzame mag men zijn hart onbeschoemd voor God uitstorten.

Maar mogelijk vraagt iemand: *of het ook nuttig en nodig zou zijn, dat men, om het verbond zo plechtig met de Heere te maken, het deed met het afzonderen van een vastendag.* Om hierop te antwoorden, zo zeg ik, dat het zeker is dat er voorbeelden in

Gods Woord zijn van heiligen die het zo gedaan hebben. Wanneer Israël met de Heere zou komen in een verbond, nadat zij uit Babel waren wedergekeerd, deden zij het met het uitroepen van een plechtige vast- en bededag, Ezra 8:21. En wanneer het zo kan geschieden, zal het zeker niet onnuttig zijn, maar dienen om de ernst en gezetheid te tonen, dat men het hartelijk en waarlijk met God meent. Doch dewijl Gods Woord daarin geen bepaling maakt, willen wij ook geen strikken voor iemands gemoed leggen. Sommigen, die een zwaar beroep hebben, of veel tegenstand ondervinden, zouden daardoor kunnen verhinderd worden. Anderen, door kleinwetendheid en mingeoefendheid, zouden de dag dikwijls niet behoorlijk kunnen doorbrengen. Dus moet men hier met voorzichtigheid handelen. Maar dit is zeker, het moet geschieden met hartelijke gebeden, onder opzien naar God en met een inwachten van Zijn licht en kracht. O, het is niet te zeggen hoe het gebed de ziel kan aanzetten, hoe het hart daardoor van de aarde los, opstijgende naar boven, werkzaam is om zich aan God te verbinden.

5. Dan zou ik zo iemand aanraden om, in die stille eenzaamheid gebeden hebbende, het ganse verbond in al zijn delen te gaan leggen tot het voorwerp van aandachtige bespiegeling. Want we toonden tevoren aan, dat het was een verstandige toestemming; en daartoe behoort, dat men het verbond in al zijn delen kent. En niet alleen zou die beschouwing dienen om het verstand te vervullen, maar ook om de liefde op te wekken, te verwakkeren en te ontvonken. Bijvoorbeeld, als zij eens gaan beschouwen de Verbondsgod in Zijn beminnelijke deugden, die Hij in het verbond openbaart, dat Hij Zich niet schaamt de God van een zondaar genaamd te worden, hoewel Hij zo hoog en verheven is. Als zij eens stil staat bij de Verbondsmiddelaar in Zijn volheid, beminnelijkheid, dierbaarheid en noodzakelijkheid. Bij de Geest des verbonds, wat Hij op Zich heeft genomen om te werken in het hart. Als ze zichzelf eens gaat beschouwen, die tot het verbond genodigd wordt, van nature onmachtig, onwillig, afkerig, zondig stof en as. En de eis, die God doet; zo betamelijk, zo redelijk, alleszins geschikt naar des zondaars onmacht. De beloften zo beminnelijk en dierbaar: genade in de tijd en heerlijkheid hiernamaals. Ja, dat zij, op haar gelovig toestemmen, vrijmoedigheid zal mogen gebruiken om alles wat zij nodig heeft, volgens de verbondsbeloften, te eisen van God. O, het is niet uit te drukken hoe de aandachtige beschouwing van dat, de ziel al in aanbidding, verwondering en liefde gaande kan maken. Het is wel gebeurd dat Gods kinderen dor begonnen, maar eer zij tot de helft gekomen waren, dat het hart al werd verlevendigd, en eer zij het ten einde gebracht hadden, dat hun ziel het al toestemde en op elk deel *'ja en amen'* moest zeggen.

6. Maar dewijl dit werk doorgaans niet geschiedt zonder tegenstand, zo moet ik Gods kinderen waarschuwen, dat zij zich door geen hinderpalen en listen, die de vijanden gebruiken, moeten laten terughouden, maar zich daar tegen moeten verzetten.

a. Laat u niet belemmeren door de hoogheid, majesteit en heerlijkheid van God. Het past u wel om als een worm voor God in het stof te kruipen en nederig uit te roepen: *Wie ben ik, dat ik met zulk een heilig God zal gaan handelen!* Maar de satan brengt u dit dikwijls voor om u bedeesd en onvrijmoedig te maken. Als ge dit zou ondervinden, zegt dan: ja, God is hoog en oneindig verheven, maar Hij ontdekt Zich in het verbond als een God, Die vol liefde, genade en barmhartigheid is. Staat dan stil bij Zijn rommelende ingewanden, bij Zijn Naam, die Hij voor Mozes heeft uitgeroepen, als: *"Heere, Heere, God, barmhartig lankmoedig en groot van goedertierenheid, Die barmhartigheid bewijst aan duizenden"*. Ja denkt dan, dat geen vader of moeder ooit zo teder kan handelen met een zuigeling, als God met Zijn kinderen; dat Hij het gekrookte riet niet wil verbreken, noch de glimmende

vlaswiek uitblussen; dat Hij Zijn hand wil wenden tot zulke kleinen, armen en ellendigen. En dan zal Gods hoogheid u niet tot verschrikking zijn.

- b. Laat u ook niet ophouden door uw gebrek, dat gij denkt àl te zondig en ellendig te zijn om zo met God te handelen. Gij moogt en moet nederig en klein voor God zijn en uitroepen: *Heere, wie ben ik!* Maar het moet u niet van God afhouden, dat gij zoudt zeggen: *Omdat ik zo ben, durf ik niet tot God te gaan.* Och neen, als gij u zo ellendig erkent, moet gij gaan en u zo voor God neerleggende, zeggen: *Heere, ik kom als de alleronwaardigste, om uit vrije genade gezaligd te worden.*
- c. Laat u niet beletten door boze inwerpingen van de satan, die niet gaarne een ziel van onder zijn geweld laat, en daarom alles doet wat hij kan om haar in zijn strikken te houden; althans om haar te beletten, dat zij tot die hoogte komt om zijn dienst te verlaten en zich geheel aan God op te dragen. Dan eens haar voorhoudende, dat de zonden te groot zijn, dat zij te lang gewacht heeft, of dat zij niet getrouw zal zijn aan het verbond. Neen, laat u door dit alles niet beroeren. Geloof maar dat het van de satan is en denk: *Omdat hij zo woelt en raast, is het een bewijs, dat ik zijn eigendom niet meer ben, en daarom wil ik mij te hartelijker aan de Heere verbinden.*
- d. Denk niet: het werk is te groot. Zou ik het aandurven om met de God van hemel en aarde zo gemeenzaam te handelen? En zou ik op zulk een eenvoudige daad van toestemmen en inwilligen ingelaten worden in het verbond? Dat komt mij onbegrijpelijk voor! Ik erken: ja, van die zijde beschouwd, het werk is groot; het is voor alle mensen, ja voor engelen zelfs, te groot. Maar beschouwen we het aan de zijde van de hoge God, dan is het niet te groot. Daarom wil Hij zulk een grote genade bewijzen, omdat Hij zo oneindig is. En wil zulk een oneindig heerlijk God met u handelen, handel gij dan ook gemeenzaam met Hem.

7. Doe het toch vooral onder inwachting van des Heeren invloed en genadekracht; dat Hij het werk bedauwt met Geest en leven. Opdat het niet flauw en slechts met een klare bevattning van het verstand en overreding van het oordeel zij, maar met een gulhartige, levendige, opgewekte en vurige gestalte van het hart. Hieruit zal uw ernst en welmenendheid met God blijken, dat de zaak u ter harte gaat, en dan zal de vijand u ook het minst van onoprechtheid kunnen beschuldigen.

Ik oordeel, dat een ziel, die nu staat om over te gaan in de eed en in het verbond, al deze dingen behoort in acht te nemen.

2.

Maar wat is nu de *inwilliging* zelf? Ik geloof, dat hier meer van ondervonden, dan van gezegd kan worden, vooral wanneer de wind des Geestes wat waait in de ziel, en het haar vergund wordt om onder veel licht en levendigheid hierin te werk te gaan. Maar om hier evenwel iets van te zeggen: Stel u voor een ziel, die tot deze daad van toestemming komen zal, na deze schikking des harten hiertoe. Zij legt zich voor de Heere neder, zeggende:

Nu sta ik gereed om die grote keuze te doen: God of de wereld te dienen. Ik wil niet langer hinken op twee gedachten, ik heb al lang genoeg tussendebeide gestaan en mijn hart aan de satan, de wereld en de zonde gegeven. Ik heb de kosten wel overrekend, en het verbond, dat God mij aanbiedt, aan alle zijden bezien; en ik bevind mij ten volle overgebogen tot God en Zijn zalige dienst. En daarom betuig ik heden, dat ik opzeg de dienst van de wereld, de zonde en de satan; ik wil er mijn hart niet meer aan geven, zij hebben mij lang genoeg in hun boeien gekluisterd. Daarentegen betuig ik, Heere, dat ik ten volle goedkeur en omhels het ganse verbond zoals gij het voorstelt, zonder iets te willen uitzonderen.

Schrijft Gij mij een nauwe weg voor van zelfverloochening, opneming van het kruis en Jezus na te wandelen? Daar heb ik een welbehagen in; ik wens op geen andere wijze zalig te worden, dan dat Gij er door verheerlijkt wordt. Wilt Gij dan, o God, Die zo hoog verheven zijt, mijn God en Deel worden? Hebt Gij lust om mij te behouden? 'Amen, zie, hier ben ik; ik wil ook voor eeuwig de Uwe zijn'. En dat betuig ik niet slechts met mond en lippen, maar met mijn ganse hart. Ik draag aan U op ziel en lichaam en al mijn vermogens. Dat doe ik met diepe nederigheid en ootmoed, omdat Gij, de Bondsgod, zo hoog en heilig zijt, en ik zulk een arm, onwaardig en gering schepsel ben. Maar ik doe het evenwel ook gelovig, met het oog gevestigd op de Heere Jezus en Zijn dierbaar offerbloed, dat de enige grond is van mijn vrijmoedigheid. Ja, ik doe het in de erkenning van mijn onmacht. Ik weet, zo ik op mijzelf stond, of iets in eigen kracht doen mocht, dat ik geen ogenblik getrouw zou zijn; maar ik verwacht uit het verbond, volgens Uw belofte, alle nodige genade. En daarom, o Drie-enige God, ik neem u aan tot mijn Deel en Goed. U, Heere Jezus, tot mijn Heiland en Zaligmaker, tot mijn Profeet, Priester en Koning, om door U mij te laten leren, leiden en besturen. U, o God de Heilige Geest, tot mijn Raadsman, Wegwijzer en Trooster in alle ongelegenheden. En dit alles doe ik met een volkomen gewilligheid des harten. Want al waren heden al de leden van mijn lichaam, al de haren van mijn hoofd, liefde-uitgangen, zij zouden nergens anders dan in U eindigen.

O, ik kan dit maar met woorden voorstellen, maar als die woorden zaken zijn, en het vuur des Geestes is in de ziel ontstoken, dan kan het met geen woorden uitgedrukt worden. Dan staat de ziel zelfs wel eens verstomd, verwonderd en verlegen. Dan smelt ze weg in tranen en zegt met David: *"En dit naar de wet der mensen, Heere, Heere. En wat zal Uw knecht, wat zal Uw dienstmaagd nog meer tot U spreken? Want Gij kent mij, Heere, Heere"*, 2 Sam. 7:18-22.

Vraagt nu iemand mij in welke *lichaamshouding* de ziel deze werkzaamheid het beste oefent? Daaromtrent kunnen wij geen bepaling maken. Algemeen genomen is het zeker, dat zulk een gestalte het betamelijkt is, die de eerbied en het ontzag voor God het beste uitdrukt. We vinden in Gods Woord, dat de Godvruchtigen het op allerlei wijze gedaan hebben. Toen Israël zo statelijk met God het verbond maakte, *stonden* zij voor het aangezicht des Heeren, Neh. 9:2. Abraham *viel* op zijn aangezicht, Gen. 17:17, zich *nederbuigende en knielende*. Als de ziel het staande doet, dan kan het uitdrukken haar volvaardigheid, om als een dienstknecht de geboden des Heeren te doen. Doet zij het knielende, dan toont zij haar ootmoedige, nederige, maar ook vrijmoedige gestalte, waardoor ze de genadescepter, die God haar toereikt, aanroert, ja die kust door geloof en liefde. Ook doet ze het wel *sprekende*, met hoorbare stem. Israël zwoer met luider stem, 2 Kron. 15:14, om hun ernst en welgemeendheid aan te tonen. Ook wel eens *schrijvende en met de hand ondertekenende*: ik ben des Heeren, Jesaja 44:5, waarmee zij het verbond onherroepelijk maakt. Gelijk twee, die zich door de huwelijksband samen willen verenigen, onder het huwelijkscontract hun naam zetten, zo wil de ziel het huwelijksverbond, dat zij aangaat, gaarne ondertekenen. Ja zij doet het wel *zwerende*. Want, zegt de ziel, wil God, Die zo onveranderlijk is, Die ik op Zijn Woord moet geloven, evenwel, om de onveranderlijkheid van Zijn raad te bewijzen, met een eed tussenbeide komen, Hebr. 6:17, ik wil dan ook aan mijn kant zweren en met ede bevestigen, *dat ik zal onderhouden de rechten van Gods gerechtigheid*, Psalm 119:106. Daarom wordt dit verbondmaken uitgedrukt door de Heere de hand te geven, 2 Kron. 20:8, alsof de Heere van Zijn kant zeide: *Ziedaar, Mijn kinderen, Ik bied u Mijn hand*

aan, neemt die vrijmoedig aan. De ziel staat eerst wel verbaasd en ze denkt: Zou ik mijn bemorste, onreine hand durven brengen in de hand van een heilig God? Maar dit geschiedt over het offer van Christus, wanneer de Geest de allernauwste band van vereniging door geloof en liefde tussen God en de ziel maakt. En dat wordt genoemd: *het verbond te maken over de offerande*, Psalm 50:5.

3.

Heeft nu een ziel op deze of dergelijke wijze het verbond met God gesloten, het laat dan ook enig gevoelen in haar na, waaruit *zij zich kan verzekeren van de oprechtheid van haar werk*. Bijvoorbeeld: zou zij zich dan niet mogen verzekeren, wanneer zij, opstaande van dat statelijk verbondmaken met God, opstaat met meer licht en vrijmoedigheid, dat ze van de oprechtheid van haar werk hoe langer hoe levendiger overtuigd wordt, wetende, dat zij het waarlijk en wel met God meent? Als zij daardoor in zich ondervindt een innig genoegen en hartelijke vreugde in God, die haar opwekken tot dankzegging, verwondering en aanbidding, dat God zo laag nederkomt om met zulk een wormke Jacobs te willen treden in een verbond. Dit maakt haar zo ootmoedig en klein, dat ze met Abraham uitroept: *"Wie ben ik, dat ik mij heb onderwonden om met de Heere te spreken, daar ik maar stof en as ben?"* Gen. 18:27. Ja, wanneer zij, opstaande, moet zeggen: *Ik zou niet durven zeggen, dat God Zich geheel onbetuigd heeft gelaten; dat Hij mijn ziel niet heeft ontmoet. Ik deed het niet slechts met mijn verstand, maar mijn hart werd er zo onder aangedaan, dat het alles aan de gang raakte. Mij dunkt, de Heere heeft er het zegel op gezet en mij ook doen zien, dat Hij mijn God wil zijn.* Vooral blijkt de oprechtheid van het werk wanneer de lust om voor God te leven, om heiliger te zijn, om de zonden te doden, hoe langer hoe sterker wordt, waardoor ze ook meer getroost en bemoedigd wordt in de Heere.

Evenwel gebeurt het ook wel, dat de ziel het met meer *schudding en beroering* doet, en nauwelijks tot die hoogte durft komen, maar onvrijmoedig van verre staat, hoewel zij het wel meent. Doch dat hartelijk, oprecht, gelovig uitgaan naar God, die tedere begeerten, dat welgevallen hebben in Gods weg, die betuigingen: ik wil liever voor de voeten van Jezus sterven, dan tot de wereld wederkeren; het zijn niet anders dan zo vele opdragingen van het hart aan God. Maar omdat zij gestadig geschud wordt, houdt zij het er niet voor. Maar wanneer God haar naderhand tot meer licht brengt, doende de donkerheden opklaren en de strijd van de vijanden wat bedaren, en zij gaat dan haar vorige werkzaamheden na, dan zegt ze wel eens: *Zijn dat de toestemmingen in het verbond? Dan heb ik mij wel duizendmaal aan God opgedragen, ofschoon ik het toen niet geloofde.* En dan doet God zo iemand wel eens proeven en smaken hoe goed Hij is en wat het te zeggen is als Hij in het verbond zegt: *"Ik ben uw God."*

Tot zover zagen we op welke wijze een ziel het best zal handelen om met God in het verbond te treden.

Ons tweede stuk, dat wij tegenwoordig moeten verhandelen, is *wanneer* een ziel het beste dit verbond zal maken en of zij het maar ééns, of dikwijls moet doen, en bij welke *gelegenheid* zij dit dan het beste kan vernieuwen.

1. *Wanneer* de ziel dit verbond moet maken, daar hebben we reeds iets van gezegd toen we toonden, dat het niet te haastig moet geschieden, noch ook, dat niemand te lang moet dralen. We kunnen hiervan geen bepaling maken. Zijt gij aan uzelf recht ontdekt, ziet ge het waardige, dat in God en in het verbond is, wekt God uw gemoed wat op; dan is het tijd, haal dan de knoop toe en breng u onder de band des verbonds.

2. Iemand vraagt of de ziel dit maar *ééns, of dikwijls* doen moet. Ik antwoord: Het is zeker, als men eens in waarheid heeft ingewilligd in het verbond, men blijft dan altoos een bondgenoot. Want Gods genadegiften en roepingen zijn onberouwelijk. Nochtans, om getroost en gemoedigd te leven, moet die keuze niet slechts eens gedaan, maar dikwijls vernieuwd worden; ja het kan niet te dikwijls geschieden.

Menigmaal wordt een ziel bestreden, of haar werk wel waarheid is, maar nergens kan zij zich meer door verzekeren van haar oprechtheid, dan dat ze zegt: *Heere, Heere, ik ben nog in dezelfde gezindheid; en al was het nog nooit waarheid geweest, ik wil het dan nu nog doen.* Er is geen gereder weg om de vijand af te keren dan zo te handelen. Ook komen er menigmaal zonden tussenbeide; de ziel wordt ontrouw; de vrijmoedigheid wordt daardoor belemmerd. Er is niets beter om dat te herstellen, dan weder opnieuw zich aan God te verbinden. Ja, als wij eens zien hoe de Heere aan Zijn kant handelt, zo wordt ons geleerd wat wij doen moeten. Hij maakte het genadeverbond met de gelovige aartsvaders menigmaal. Eerst met Adam, toen met Noach, vóór en ná de zondvloed. Hij maakte het menigmaal met Abraham, daarna met Izak en Jacob, met David en andere heiligen; het was altoos hetzelfde verbond. Wel, waarom denkt ge, dat God dat zo dikwijls heeft vernieuwd, dan om aan te tonen dat het Hem ernst was, dat Hij het met de zondaar meende, en om alle ongeloof en twijfeling in hem weg te nemen? Alsof Hij wil zeggen: *Ik richt Mijn verbond niet alleen op met die en die, maar ook met ú in het bijzonder.* Wilt nu God, Die zo onveranderlijk is en het maar eens behoefde te doen, evenwel, om Zijn ernst en trouw te tonen en al het ongeloof van Zijn volk weg te nemen, het zo menigmaal herhalen; wel, waarom zullen wij, ontrouwe, zondige en tot afdwalingen geneigde mensen, ons eens gemaakte verbond niet gedurig vernieuwen, om onze trouw te verzegelen aan de Heere?

3. Bij welke *gelegenheid* zal nu een bondgenoot dit verbond het beste vernieuwen?

- a. Volk van God, dit kan niet te dikwijls geschieden. Al deedt ge het dagelijks, ja al deedt ge het in elk gebed, om u gedurig zo in Gods schoot als een bondeling neer te leggen en te zeggen: *Heere, ik wil de Uwe zijn; ik zoek U, ik omhels U, ik verkies U tot mijn Deel; ik draag mijn liefde aan U op.*
- b. Het moet ook dan geschieden als het licht van Gods genade wat helder in de ziel straalt. Als God het gemoed eens verlevendigt en opwekt, hetzij in de eenzaamheid, hetzij onder de bediening. O, die gelegenheid moet gij niet laten voorbijgaan! Dan is het weer tijd om de Heere de hand te geven en u aan Hem te verbinden. Dat maakt zulk een vast en gezet christendom; dat zou u leren door het geloof te leven. Want als God Zijn gevoelige genade weer eens inhield en gij in de duisternis wandelde, dan zoudt ge uzelf daardoor kunnen opbeuren en kunnen zeggen: toen en toen, bij die gelegenheid, heb ik weder mijn hart aan God gegeven; en ik meende het oprecht en daar houd ik het bij.
- c. Vooral moet dit geschieden op plechtige tijden; hetzij bij gelegenheid van het Avondmaal, of op bededagen. Dan wordt men geroepen tot zelfonderzoek, tot het nagaan van zijn wegen; in welk onderzoek men veel trouweloosheden ontdekken zal. Wat is er nu beter dan met belijdenis en schaamte weder te keren tot de Heere, en opnieuw Hem trouw te zweren? We vinden ook in Gods Woord, dat de heiligen dit gedaan hebben bij gelegenheid van plechtige bededagen.
- d. Het is dan de tijd, als God iemand tot hoge en zware posten roept, of tot verandering van staat in de wereld, waar dikwijls veel genade toe nodig is om aan God getrouw te blijven. Bijvoorbeeld: iemand zal zich bereiden tot het leraarsambt, of regent worden, of het één of ander ambt bekleden; of hij wil zich in het huwelijk begeven.

Niemand moest daartoe komen zonder alvorens plechtig aan de Heere te betuigen: *Heere, ik doe het niet om enig nadeel toe te brengen aan het trouwverbond, dat ik met u gemaakt heb. En om dat te vertonen, wil ik mij alvorens opnieuw aan Uw dienst verbinden. En ofschoon ik dat ambt bekleeden zal, of tot die staat zal overgaan, ik wens evenwel van U, mijn Verbondsgod, niet trouweloos af te gaan, maar U te blijven aankleven.*

- e. Het verbond moet vernieuwd worden wanneer een bondgenoot, naar Gods aanbiddelijke toelating, gevallen is in zware en grove zonden. O, dan is het tijd om, al was het een gehele dag, tot vasten en bidden af te zonderen. Toen David in die zware zonden gevallen was en daardoor de vreugde van Gods heil verloren had, heeft hij ze niet weder gevonden dan door belijdenis van zonden en het ernstig zoeken van Gods aangezicht. En ik geloof ook door vernieuwde opdracht van zichzelf aan de Heere, Psalm 51. Dan is het tijd om met schaamte weder te keren, om belijdenis te doen, om tot Jezus' bloed de toevlucht te nemen en opnieuw aan de Heere trouw te zweren.
- f. In bijzondere ongevallen, als God een weg van tegenheden met de mens ingaat, of in zware ziekten, ja in de ure des doods; dan is het de tijd om het hart aan God op te dragen en te betuigen: *Het ga hoe het ga, ik blijf het bij God houden. En alhoewel mijn huis niet altijd zo geweest is bij God als het mij betaamde, evenwel heeft Hij mij een eeuwig verbond gesteld, dat in alles zo wel geordineerd en bewaard is; een verbond, dat ik zo menigmaal heb toegestemd; voorzeker, daarin is nòg al mijn heil en lust, 2 Sam. 23:5.*

Literatuuroverzicht

Thomas Boston	De weg des Heeren met T. Boston	Fa. Romijn & van der Hoff
L. J. van Valen	Th. Boston	Den Hertog B.V. Houten
T. Boston	Een beschouwing van het Verbond der Genade	N.V. Drukkerij "De Banier"
J. Howie	Schotse geloofshelden en heldinnen	Buurman en de Kler
C.B. van Woerden Jr.	Schotse geloofshelden en heldinnen	Fa. Romijn & van der Hoff
C.B. van Woerden Jr.	Ontroerende toespraken van stervende Schotse geloofshelden	W. M. den Hertog, Utrecht
L. J. van Valen	Naftali, een losgelaten hinde	Den Hertog B.V. Houten
F. van Houten	Geestelijk huwelijksverzoek van Vorst Messias aan de kerke zo uit heidenen, als uit Israël	Amsterdam, 1713
Petrus Immens	De Godvruchtige Avondmaalganger	Fa. I. J. Malga, Nijkerk
Petrus Immens	Een drietal uitmuntende oefeningen over het genadeverbond	J. P. v. d. Tol, Oud-Beierland
Joh. v. d. Kemp	"Immanuëls ondertrouw"	Brochure
L. Myseras	Al de werken	Rotterdam, Amsterdam 1734
C. van de Velde	De inwilliging in het Genadeverbond	Fa. Romijn & van der Hoff
R. Schutte	Uitgekipte geestelijke gezangen	

Deze serie: *Het genadeverbond*, bestaat uit 5 deeltjes:

1. Het verbond der genade en de evangelische voorschriften in de roeping van zondaars.
2. De inwilliging van het verbond der genade.
3. Het huwelijksverbond met Vorst Immanuël.
4. Het genadeverbond en onze doop en belijdenis.
5. Het evangelievoorschrift. De regel van het Evangelie uitgelegd als de enigste regel des levens